

46. İKTİSATÇILAR HAFTASI ÖZEL SAYISI

İFMC

46. İKTİSATÇILAR HAFTASI

“CUMHURİYETİN 100. YILINDA TÜRKİYE’NİN SEÇİMİ”

27.02.2023

1. GÜN

türkiye’de devlet, rejim ve siyaset

Prof. Dr. Figen Altuğ’a Armağan

27 Şubat 2023, Pazartesi

1.Gün, 1. Oturum

Açılış: Sevil Usanmaz, Burhan Taştan, Figen Altuğ

Sunuş: Övgün Ahmet Ercan

Oturum Başkanı: İlter Turan

Panelistler: Garo Paylan

Müslim Sarı

aylin altınay - Değerli konuklar, saygıdeğer hocalarım, sevgili öğrenciler; İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti olarak bu yıl 46’ncısını düzenlediğimiz İktisatçılar Haftasına hepiniz hoş geldiniz.

Bu yıl sizlere buruk bir hoş geldin ile başlıyoruz. İktisatçılar Haftası'nın konusunun ne olacağını belirlediğimiz günlerde "Cumhuriyetin 100'üncü Yılında Türkiye'nin Seçimi" başlığını belirlemiştik. Ancak bugün 6 Şubat 2023 sonrası aralarında İngilizce İktisat Bölümü öğrencimiz Sena Nur Köklü, İktisat Tarihi Anabilim Dalı eski bir çalışma arkadaşımız Doktor Öğretim Üyesi Mehmet Yıldırım ve 50 bin vatandaşımızın hayatını kaybettiği bir deprem sonrası, Türkiye'nin şimdi seçimi ne olacak onu konuşmak, tartışmak için buradayız. Şimdi açılış konuşmasını yapmak üzere İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti Genel Başkanı Sayın Sevil Usanmaz'ı kürsüye davet ediyorum. Buyurun.

sevil usanmaz - Değerli katılımcılar, İktisat Fakültesi'nin değerli mezunları, çok kıymetli hocalarım ve sevgili öğrenciler. 100 yıllık Cumhuriyet'in 80. Yılına tanıklık etmiş bu köklü kurum, İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti, 1974 yılından beri İktisatçılar Haftası düzenliyor. Her yıl birkaç ay öncesinden başlamak üzere İktisatçılar Haftası Komisyonumuz bir araya gelir ve ülke ve dünya gündemindeki öne çıkan başlıklardan bir tema oluşturur. Biz İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti olarak ülke ve dünya gündemindeki konuların uzmanlarınca tartışıldığı bir platform oluşturmakla görevliyiz.

sevil usanmaz

Biz İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti olarak ülke ve dünya gündemindeki konuların uzmanlarınca tartışıldığı bir platform oluşturmakla görevliyiz.

Bu yıl İktisatçılar Haftası ana başlığı, Cumhuriyet'in 100'üncü

Yılında Türkiye'nin Seçimi başlığıydı. Ancak arkadaşımın da bahsettiği gibi etkinliğimize birkaç

hafta kala hepimizi derinden etkileyen büyük bir acıyla sarsıldık. 2 gün ve 6 oturumdan oluşan İktisatçılar Haftamızda depremin çok daha fazla derinleştirdiği sorunların gölgesinde bir seçim süreci yaşıyoruz ve bu seçim sürecinde siyaset, partiler, seçmenler, ekonomi, kamu maliyesi ve dünya ilişkileri açısından bu süreci ele alacağız.

Bugün, birinci gün açılış konuşmasını "Deprem Neleri Yıktı" başlığıyla Profesör Doktor Övgün Ahmet Ercan yapacak. Yarın da "Afet, Enflasyon, Seçim Üçgeninde Türkiye Ekonomisi" başlığıyla Sayın Mustafa Sönmez gerçekleştirecek. Ben yaşadığımız bu büyük deprem felaketi nedeniyle tüm ülkemize başsağlığı diliyorum ve 46'ncı İktisatçılar Haftası'nın başarılı ve verimli geçmesini diliyorum. Teşekkürler.

aylin altınay - Sayın Başkana teşekkür ediyoruz. Şimdi de İktisat Fakültesi Mezunları ve Mensupları Vakfı adına konuşmasını yapmak üzere Sayın Başkan Burhan Taştan'ı kürsüye davet ediyorum.

burhan taştan - Sayın Başkan, değerli hocalarım, değerli mezunlarımız, sevgili öğrenciler; hepinizi İktisatlar Vakfı adına saygıyla selamlıyorum. Fakültemizin en önemli paydaşlarından olan Cemiyetimizin, 1974 yılından bu yana düzenlediği İktisatçılar Haftası'nın 46'ncı yılındayız. Yaklaşık yarım yüzyıla yakın zamandır güncel ekonomik ve siyasi konuların tartışıldığı entelektüel bir ziyafet sofrasında tekrar bir arada olmaktan büyük mutluluk duyuyoruz.

Cemiyetimiz 1943 yılında kurulmuştur. Yaklaşık 1964 yılından bu yana bilimsel yayın organı olan İktisat Dergisini yayınlamaktadır. 1994 yılından bu yana da 21 yıldır Karıncalar Günü düzenlemekte, hocalarımıza ve öğrencilerimize yönelik olarak çok sayıda sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunmaktadır. Ana paydamız İktisat Fakültesi, 1936-1937 öğretim yılında 118 öğrenciyle kurulmuş, bugün ise 87 yılı geride bırakarak yaklaşık 10 bölümde 50 bine yakın mezun bulunmaktadır. Fakültemiz geçen bu yıllar içerisinde ülkemizde çağdaş iktisat düşüncesine ve Türk ekonomisine sağladığı başarılı katkılar oldukça önemli ve değerli seviyelerdedir.

burhan taştan

Fakültemizin en önemli paydaşlarından olan Cemiyetimizin, 1974 yılından bu yana düzenlediği İktisatçılar Haftası'nın 46'ncı yılındayız. Yaklaşık yarım yüzyıla yakın zamandır güncel ekonomik ve siyasi konuların tartışıldığı entelektüel bir ziyafet sofrasında tekrar bir arada olmaktan büyük mutluluk duyuyoruz.

Fakültemizin diğer paydaşı olan iktisatçılar Vakfı, 1986 yılında 117 tane fakültemizin hocaları ve değerli iktisatçılarla beraber 13 Kasım 1986 tarihinde kurulmuş, bugün 320'ye yakın mütevelli üyesi bulunmaktadır. Vakfımızın en önemli görevlerinden bir tanesi hem fakültemize hem öğrencilerimize burs desteği sağlamak ve maddi manevi katkılarda bulunmaktadır. Kurulduğu günden bu yana Vakfımız yaklaşık 3500'ü aşkın öğrencimize eğitim ve burs desteği sağlamıştır. Son olarak depremde zarar gören, deprem bölgesinde bulunup, üniversitemizde öğretim gören 250'ye yakın öğrencimize de geçen hafta içerisinde bir destek kampanyası başlatmıştır Vakfımız, özel bir hesap açmıştır ve fakültemiz dekanlığı ile beraber bu çalışmamızı sürdürüyoruz. Bunun yanında

yine aynı zamanda burslarımız devam etmekte.

Bu rakamları ve tarihleri vermekteki amacım, bizim İktisat Fakültesini ve en önemli paydaşları olan Mezunlar Cemiyeti ve Vakfımızın sürdürülebilirliklerinin devamını sizlere ön plana getirmektir. İktisatçılar Haftası ile özdeşleşen, Fakültenin haftanın bir gününü fakültenin öğretim üyelerine ve düşünce dünyamıza katkı veren değerli hocalarımıza armağan edilmesi geleneğini çok değerli ve önemli buluyorum. Fakültemizde ve bizlerde büyük emekleri bulunan değerli hocamız Figen Altuğ'a sağlıklı yaşlar diliyorum. Profesör Doktor Nazif Kuyucuklu Hocamızı da saygıyla anıyorum.

Değerli katılımcılar; dünyamızda Covid pandemisinin ekonomik sonuçları henüz tam olarak belirlenemedi. Savaş ve iklim krizi de halen devam etmekte. Ülkemizdeyse Cumhuriyet tarihinin en derin siyasi ve ekonomik krizlerinden birini yaşamakta. Her geçen gün radikal değişen siyasi ortamın yarattığı ağır ekonomik ve siyasi koşullar tüm ağırlığı ile toplumun her kesiminde hissedilmektedir, yüzyılın felaketi sayılabilecek çok geniş bir coğrafyaya yayılan büyük bir doğal afetle karşı karşıya kaldık. Bu büyük felakette daha öncekilerde olduğu gibi hazırlıksız yakalandığımız da ortadadır. Bu felaket toplumun tüm bireylerine, tüm kurumlarına ortak akılla çözülmesi gereken ağır sorumluluklar yüklemektedir. Bu yıl düzenlenen İktisatçılar Haftasının üst başlığını oluşturan Cumhuriyetimizin 100’üncü yılında Türkiye’nin seçimi ve alt başlıklarda tartışılan konuların bizlere, ülke ve bireyler olarak yaşadığımız sorunların aşılmasında yol gösteren bir rehber olmasını diliyorum. Önümüzde kısa sayılabilecek bir dönemde yapılmasını umduğumuz seçimlerin ülkemizde hak ve özgürlüklerin kısıtlanmadığı, çağdaş, demokratik hukuk devleti anlayışının yeniden sağlandığı bir dönem olmasını diliyorum. Haftanın düzenlenmesinde emeği geçen Cemiyet Başkanımıza ve yöneticilerine teşekkür ediyorum.

aylin altınay - Sayın Taştan’a teşekkür ediyoruz. Değerli başkanlarımızın da ifade ettiği gibi İktisatçılar yaptığımızın bir geleneği, her bir gününün fakültemize emeği geçmiş bir hocamıza armağan edilmesi. Bugün Sayın Profesör Doktor Figen Altuğ adına düzenleniyor. Bölümümüzde uzun yıllar kamu bütçesi, mahalli idareler maliyesi, mali denetim, bütçe teknikleri ve analizi, bütçe yönetimi ve mali planlama derslerini vererek birçok maliyecinin ve akademisyenin yetişmesinde katkısı olan hocamıza uzun ve sağlıklı bir ömür diliyoruz. Kendilerine plaketini takdim etmek üzere Sayın Sevil Usanmaz’ı ve Hocam Sayın Figen Altuğ’u kürsüye davet ediyorum.

sevil usanmaz - Biz İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti olarak her zaman hocalarımızla bağlarımızı güçlü tutmaya özen gösterdik. Bu gönül bağını karşılıklı olarak hissettiğimiz Figen Hocam’ın Cemiyetimizde çok önemli bir yeri vardır ve bu plaketi Profesör Doktor Figen Altuğ’a takdim etmekten büyük onur duyuyorum.

figen altuğ - Merhaba, bu güzel ortamda sizlerle birlikte olmak gerçekten beni mutlu etti bugün. Zaman zaman iyi ki İktisat Fakültesi’ne girmişim, iyi ki Cemiyetimiz ve Vakfımız var demişimdir; bugün de o günlerden biri gerçekten.

1971’de ben fakülteye girdiğim zaman merkez binanın dışındaki iki yıllık bir binaya yeni bina derdik ve biz orada eğitim gördük iki yıl. Sonra zamanla o bina eskidi, yeniliği bizim

hatıralarımızda kaldı ve ek bina olarak devam ettiği süreci yakın bir tarihte yıkılarak gerçekten şu anda yeni başka bir binaya kavuştu. Üçüncü ve dördüncü sınıfları merkez binada okuduk. Orada da bazı değişiklikler oldu. Binaların değişmesinden öte tabii ki hocalarımızın bizlere kattıklarını anımsamadan olmaz. Sadece bilgileri olarak değil ama biz o genç yaştaki kişilerin nezaketi, sağduyuyu, tartışmayı, fikir alışverişini örneklerle yaşattıkları, sadece anlatmadıkları örneklerle yaşattıkları bir ortamdan geçtik. Örneğin Süleyman Barda Hocamın birinci sınıfta belli bir notu almış öğrencilerini sinemaya götürmesi, bir üniversite hocasının yapacağını hiç düşünmediğimiz bir olaydı. Ahmet Kılıçbay Hocamın bahçede kendisine selam

verdiğimizde fötr şapkası çıkarıp bizim selamımızı almasını ve benzeri birçok örneği canlı olarak bizlere örnek olarak yaşattılar. Çok mutluyum, iyi ki onlardan bu eğitimi almışım.

Sonra mezun olduktan sonra akademisyen diye başladım. Bölüm bana ev ortamını yarattı, sevgi ortamını yarattı. Doktorayı aldım. YÖK aynı yerde yükseltmemize izin vermediği için Anadolu'ya gitmemiz gerekiyordu. En yakın il Bursa'ydı, Uludağ Üniversitesi'ne gittim. 22 yıl orada çalıştım. Sonra döndüm tekrar yuvama. Toplam İktisat Fakültesi'nde 22 yıl, Uludağ'da 22 yıl, -sanki belli bir şekilde belirlemişim gibi- toplam 44 yıllık bir eğitim döneminden sonra 2019'da emekli oldum.

Böyle güzel ortamları her zaman cemiyetimiz bize sağladı. Sadece bilgi aktarımı olarak değil, sosyal, kültürel -Vakıf Başkanımın da söylediği gibi- çeşitli ortamlardan bize yararlandırdı. Örneğin bir dönem açtıkları resim kursuna gittim. Sonra aynı salonu paylaştığımız ustalarımın

figen altuğ

Zaman zaman iyi ki İktisat Fakültesi'ne girmişim, iyi ki Cemiyetimiz ve Vakfımız var demişimdir; bugün de o günlerden biri gerçekten.

çalışmalarını görünce haddimi bilip çekildim. Yok gezilerdi, yok oydu buydu derken bize gerçekten çok sevgili bir ortam yarattılar. Her zaman vefakârlık örneklerini yaşamımdır. Bugün ve yarın rahmetli Nazif Kuyucuklu Hocam için de günün düzenlenmesi, bugünün de benim adıma atfedilmesi kıvanç verici ve heyecan verici bir olay. Arada sürçü lisan ettiysem affola. Ben her şeye çok teşekkür ediyorum. Her zaman ılımlı, olumlu yaklaşımıyla sevgili Başkanımıza ve sevgili yönetim kurulu üyelerimize bugün için özellikle teşekkür ediyorum. Birtakım acıları birlikte paylaşacağız, birlikte saracağız, ayakta duracağız ümidindeyim. Hepinize sağlıklı, gönlünüzce günler dilerim. Tekrar teşekkür ederim.

aylin altınay - İktisatçılar Haftasının ilk gününün açılış konuşması "Deprem neleri yıktı?" başlığını taşıyor. Bu konuşmayı yapacak olan Profesör Doktor Özgün Ahmet Ercan'ı bekletmeyeyim.

övgün ahmet ercan - Bugün bir defa sizle burada bulunmaktan çok büyük bir kıvanç duydum, onu söyleyeyim. Çünkü ekonomi bir ülkenin her şeyidir aslında. Ben aynı zamanda Türk dili etimoloğuyum, dünyanın en büyük Türkçe sözlüğünü çıkarttım ben bundan iki yıl önce. İktisadın da tabii Türkçesini buldum. Belki merak edersiniz, bugün benim size armağanım olsun: İktisat -yanlış tarif ediyorsam lütfen düzeltin- kısıtlı olanaklarla bir işi en iyi şekilde başarabilmek. Öyle mi, bilmiyorum. Kısıtlı, kısıklı... Dolayısıyla iktisadın Türkçesi kısıklıdır. Kısıklı... Yabancı gelebilir size kısıklı. Bunu ben türetmedim, bu var, Türkçe de var ama Türkçe ne yazık ki biz kendi dilimize sahip olmayan bir ulusuz. Atatürk çok kısa söylüyor, "Türkçe konuşmayana Türk denmez" diyor.

Şimdi değerli arkadaşlar; Türkiye bir batağın içine girdi, 1957'de girdi o batağa, daha yeni girmede. Yani son 21 yılda olan bir olay değil bu, son 21 yıldaki olayda köpürdü diyebilirim. Artık köpürdü... Bu depremde 1947'de temelleri atılan yeşil kuşağın ürünü olan inanç vardı. Her doğa olayını inanca bağlama ve bunun bir yazgı olduğuyla siyasiler sürekli olarak kandırıyorlardı halkı. İlk defa bu tartışıldı ve yıkıldı, depremin bir doğa olayı olduğunu ve bunun bir yazgı olmadığını. Bu yıkıldı şu anda, ilk gün söylediler ağızlarına tıktık o sözü ve ondan sonra bir daha söyleyemiyorlar şimdi. Bunu yıktı. Bundan sonra halk, bezgin halk bağırdı: Devlet nerede? Devlet koştu, geldi. Tırlarla, kurtarmacılarla, gönüllülerle, eline küreği kazmayı alan kişilerle... Böylelikle halk, devletin gerçekte kendimiz olduğunu anladı. Devlet biziz... Devletin dışında olanları ise yönetenler olarak anladı, bu da kırıldı. Hükümet ayrı, devlet ayrı. Onun için geçen gün Fenerbahçe ve Beşiktaş maçlarında "hükümet istifa" diye bağıyorlar değil mi? Bu

bilinçli mi oldu bilmiyorum ama yani devlet ayrı, hükümet ayrı... Dolayısıyla bunu boyutları ile tartışmayacağım ama deprem iyi yönetilmezse, kırandır, felakettir. İşte bu olmuştur Türkiye'de, iyi yönetilememiştir. Depremde kişilerin yüzde 80'i ilk 6 saatte kurtarılır, yüzde 90'ı ise ilk gün kurtarılır. Ama kurtarmacılar ilk gündeki yapı yıkılma sayısını 6 bin olarak kestirmişlerdi. Ama 245 tane kurtarmacı takımı vardı. 6 bin yapıya, 245... O zaman ben gün boyu Fox TV'deydim, akşam da Halk TV'deydim. "Ordu göreve" diye ilk tweet atan benim. Oysa bana düşmez bu, yani ben yönetim kadrosunda değilim ki... Değil mi? Ben bir bilim

adamıyım ama olayı gördüm. Müdahale edilemiyor, insanlar çaresiz göçük altında, çok yaygın ve bunun 440 kilometre boyunca olduğundan haberleri yok. Dediler ki: "Uçan gözleri uçuramadık, hava koşulları iyi değildi." İHA'ların var, her ilde valilerin var, kaymakamların var, belediye başkanların var. İletişim kesilmedi ki... Ne oldu diye sorabilirdin.

Dolayısıyla ordu müdahale korkusu nedeniyle sanırım bir gün sonra çıkarıldı ki sayısı yeterli değildi bir gün sonra. Sonuçta deprem kıyıma dönüştü. Kıyım, kıyım, kıyım... Kıyım Türkçesi de Farsçasını söyleyeyim, cinayete dönüştü. Oysa AFAD, ivedi durum yönetimi yapması gerekiyor. İvedi durum yönetiminde 1 dakikanın, bilemedin 1 saatin çok önemi vardır, o anda alacağın karar çok önemlidir. Şimdi eğer toplum çıkarına çalışan bir yönetim değil de bireysel hesaplaşma üzerine bir yönetim varsa, sonuç bu oluyor işte. Sonuç bu oluyor. Bu asla ve asla dimağlarımızdan yıllarca, onlarca yıl, yüzlerce yıl çıkmayacak bu. Depremden öte bir olaydır.

Ya arkadaşlar iki gün Adıyaman'a uğrayan olmadı ya, iki gün Hatay'a uğrayan olmadı. Düşünün ilk altı saatte yüzde 80'i kurtarılır diyoruz. Kurtarılanlar nasıl kurtuldu biliyor musunuz? Yapı yıkılırken çevreye savrulur. Çevrede kalanlar, kendi kendine çıkanlar ya da o sırada yardımcı olanlar ama elleriyle, tırnaklarıyla yardımcı olanlar. Onlar öyle kurtulurlar. İlk gün bir hesap ettik -tabi veriler AFAD'tan gelmesi gerekiyor- herkes ölüm haberi veriyor. AFAD'ın başkanı çıkıyor, "şu kadar bina yıkıldı, bu kadar ölüm haberi var." O yetmiyor, İçişleri Bakanı çıkıyor,

övgün ahmet ercan

Depremi kıyıma dönüşmesini ve kıran olmasını etkileyen üç tane etmen vardır. Bunlardan bir tanesi yönetimin çökmesi; iki, ekonominin çökmesi; üç, eğitimin çökmesi. Eğer bu çöküşlerden bir tanesi gerçekleşmişse ne ülkeyi yönetebilirsiniz ne de

aynı şeyi söylüyor. O yetmiyor, Cumhurbaşkanı Yardımcısı söylüyor... Ya bize söz kalmadı. Bilim adamları, biz öyle televizyonlarda bekliyoruz onlar sussun da biz konuşalım diye. Çünkü halk bizim ağzımızdan ne çıkacak onu bekliyor. Ama siyasi ortamlar doldurdu televizyonları. Bu çok büyük bir hataydı. Çünkü biz onları yönlendirmemiz gereken kişilerdik. Siyasi ayrılığa bakmaksızın, deprem siyasi olmaz. Bütün bilimciler siyasi erk eğer isterse biz yanlarındayız, her zaman için yanlarındayız. Çünkü konu Türkiye, yurdumuz.

Arkadaşlar; depremin kıyıma dönüşmesini ve kıran olmasını etkileyen üç tane etmen vardır. Bunlardan bir tanesi yönetimin çökmesi; iki, ekonominin çökmesi; üç,

eğitimin çökmesi. Eğer bu çöküşlerden bir tanesi gerçekleşmişse ne ülkeyi yönetebilirsiniz ne de depremi yönetebilirsiniz. Bunlardan bir tanesi değil, üçü birden oluştu. Hem de nasıl insanlar uykudayken... Karakış, geçim sıkıntısı içindeyken...

Sevgili arkadaşlar; deprem yoksulların sorunudur, dar gelirlilerin sorunudur. Ülkemizde en az aylık... Neden buna asgari ücret diyorlar da halk anlamıyor bunu, onu anlayamıyorum. Herkes öyle diyor... Ya bu dilinizi değiştirin artık. Asgarinin ne olduğunu bilmediği için halk askeri diyor buna. En az diye niye söylemiyorsunuz? Neden söylemiyorsunuz? "En az aylık" demek ayıp mı? Neden Türkçesini kullanmıyorsunuz? İlla Farsçasını mı kullanmamız gerekir? Halk anlamıyor bunu... En az ücret 8500 TL. Emekliler 5500 lira alıyorlar. Ülkenin yaklaşık yüzde 52'si bunla

geçiniyor, geçinemiyor aslında. Bir evin kirası 10 bin lira. 10 bin lira evin kirası, 8500 en az ücret; nasıl geçirebilirsin?

Şimdi ne yapıyorlar? Yani yoksulluk bitmeyince ve batıl inançlar bitmeyince, doğa olayları da böyle Taş Devri'nde olduğu gibi Tanrı'ya bağlanan ülkelerde biz daha burada çok saygı durumunda bulunuyoruz ölenler için, daha çok bulunuyoruz. Benim ilk depreme gittiğim 1970'ti. Siyasiler geldi, o zaman Süleyman Demirel gelmişti, ben de üniversitede hastalandım. "Deprem takdiri ilahidir. Devletimiz büyüktür, kısa zamanda yaralarını sarılacaktır" diye söz söyledi. Yıl 2023, siyasiler değişti ama o söz değişmedi. Şimdi neden Tanrı bütün felaketlerini Müslümanlara doğru veriyor diye düşünmek gerekiyor. Değil mi? Ne zor şeymiş bu İslamiyet, İslam olmak, Müslüman olmak; ne zor şeymiş. Bakın en çok depremin yıkım yaptığı ülkeleri sayacağım size: Endonezya, Bangladeş, Hindistan, Pakistan, Afganistan, İran ve Türkiye. Hepsinin ortak yanı ne biliyorsunuz değil mi?

Kişi başına en az aylık 40 bin liraya varmadıkça, deprem yoksulun ölümüdür arkadaşlar. Yoksul için karar verenler ise varsıllardır, işin acı tarafı bu. Çünkü yoksullar yönetimde değildir, varsıllar yönetimdedir, bütün yasa ve yönetmelikleri çıkaracaklar da onlardır. Şimdi hep deprem denilince İstanbul akla geliyor. Ona da değineceğim; şu anda tarama yapıyorlar değil mi? Yıkılan yapılarda tarama yapıyorlar. İşte evde olan hataları. Betondan örnek alıyorlar. Bir yapının yıkılmasının nedeni beton değildir ki

sadece. Bir yapının yıkılmasının birçok nedeni vardır. Burada hepsini sayamayacağım size. Yani depremin işleyişi etkiler. Deprem süresi, depremi büyüklüğü, kırılmanın doğrultusu, yapının bulunduğu konum acaba tarım arazilerinde mi yer alıyor yoksa kırsal kayalık kesimde mi yer alıyor? Yerin salınım sarsıntı dönemiyle yapının salınım döneminin uyuşup uyuşmadığı, donatıların iyi bağlı olup olmadığı, donatı gereçlerinin iyi seçilip seçilmediği, yapının dengeli durup durmadığı, yani statik projesi... Daha birçok etmen... Kendilerine göre bir yöntem buldular, karot alıyorlar. "Bu yapı iyi, bu yapı kötü, bunun müteahhiti nerede?.." Vur abalya.

Oysa depremde göçüntülerin sorumlusu, o bölgeyi, tarım alanlarını imara açan bakanlıktır; sulak, birinci derece tarım alanlarını imara açan bakanlıktır, imara açılan yerlerdeki planlamayı yapan belediyelerdir. Tarlaları arsaya dönüştüren belediyenin arsalarını alıp da onun üzerine yapıyı diken ise üstlenicidir, yüklenicidir, yani müteahhittir. Yani müteahhit bu işin en son bacağı. 99 depreminde Veli Göçer'i bulduk, vur abalya. Veli Göçer mi yıktı bütün Yalova'yı, Gölcük'ü? Onu savunmak için söylemiyorum ama hep bir suçlu aranıyor ve bütün odak oraya doğru toplanıyor. Şimdi de Rönesans yapılarının sahibini buldular. Yakalandı, bulundu, bilmem ne yapıldı diye bütün konu o. Suçlu?.. Suçluyu ararken bumerang gibi bunun kendine doğru geldiğinin farkında değil ve biz bunu fark edecek hareketlerde de bulunmuyoruz ulus olarak. Ya suçlu sensin, oraları imara açan sensin, yapılaşmaya açan sensin, Amik Gölü'nü kurutan sensin; Amik Gölü'nün çevresindeki bataklık alanlara yapılara izin veren de sensin.

övgün ahmet ercan

Kişi başına en az aylık 40 bin liraya varmadıkça, deprem yoksulun ölümüdür arkadaşlar. Yoksul için karar verenler ise varsıllardır, işin acı tarafı bu. Çünkü yoksullar yönetimde değildir, varsıllar yönetimdedir, bütün yasa ve yönetmelikleri çıkaracaklar da onlardır.

Şimdi mademki şu anda kötü müteahhitleri arıyorlar, kötü yapıları. Peki siz bunu daha önce yapıp da bu insanların yaşamasının neden sağlamadınız? İstanbul'a gelelim. Şimdi depremin etkilediği alan o bölgede 160 bin kilometrekare. Kişi başına kilometrekare başına 125 kişi düşüyor. Kilometrekare başına 25 tane yapı düşüyor. Yapı, ev değil, yapı. Eğer ev olarak hesaplayacak olursanız, onu 8'le çarpacaksınız.

İstanbul'da nasıl? İstanbul 5 bin kilometrekareye oturmuş bir kent. Orada 13,5 milyon kişi yaşarken, İstanbul'da 16 milyon kişi yaşıyor. 16 milyon kişi... Kilometrekare başına 340 yapı düşüyor. Bakın orada 25, burada 340. Kilometrekare başına kişi yoğunluğunu 3000 İstanbul'da. Orada 125, burada 3000. Şimdi İstanbul'un tasarım depremi 7,5'ur. Yani tasarım depremi ne demek? Devlet daima güvence altına almak ister toplumu. Her ne kadar burada çok büyük deprem beklenmese de en büyük ölçek olarak 7,5 almıştır. Ne zaman almıştır bu kararı? 1944 yılında. 44 yılından beri bu sürmektedir. Doğru mudur? Bana göre doğrudur. Ben büyük bir deprem beklemeyen bir kişiyim İstanbul'da, biraz sonra onu da değinirim de. 7,5'luk tasarım depremi eğer olursa İstanbul'da bu depremden ağır yıkım görecektir, ağır hasar alacak ya da yıkılacak yapıların sayısı 90 bindir. Bu yapıların çoğunun sokak adı bellidir. Bu 90 bin yapının, 13 bin yapısı da daha küçük bir depremde yıkılabilecek yapılardır. Şimdi 13 bin yapıda kaç kişi oturuyor olabilir? 13 bin çarpı 8 çarpacaksınız ve onu da 4'le çarpacaksınız. Yani 4 kere 4=16, 32 ile çarpacaksınız; yaklaşık o kadar kişi göçük altında kalacak demektir. Şu anda 2023'e yaşıyoruz, bu belliyse ve burada yoksul ve dar gelirliler oturuyorsa, o yapıları niye boşaltmıyorsun? Neden toplu konutlar yapıp, onlara ücretsiz ev verip diriliklerini korumak istemiyorsun? Yani illa ölmeleri mi gerekiyor? Deprem sırasında ille ölüp de cenazeleri veyahut kurtarılmalı mı gerekiyor? Bakın bu çok önemli arkadaşlar. 90 bin yapı için de aynı şeyi yapman gerekiyor, öyle değil mi? Eğer halkçı devletsen bunu yapman gerekiyor. Türkiye Cumhuriyeti bir cumhuriyettir. Cumhuriyet ne demek? Toplumun çıkarlarını en üst gören yönetim biçimidir cumhuriyet. Peki, biz söylüyoruz işte şu anda burada iktisatçıların huzurunda söylüyorum; buraları boşaltın, bu insanlar ölmesinler, ondan sonra ne yapacaksınız yapın o evleri ama boşaltın şu anda. Çünkü neden? Benim dışımda birçok arkadaş her an deprem olabilir diyor. Evet, her an deprem olabilir. Bu söylenebilecek en kolay söz, her an, her yerde deprem olabilir.

Sevgili arkadaşlar; İstanbul'daki bu sorunu çözmek için ben aynı zamanda bu İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Bilim Kurulundayım, orada bir grubun içinde çalışıyorum. İstanbul'un deprem sorununu çözmek için 380 milyar TL para gerekiyor. Bu da aşağı yukarı ortalama olarak 18 ila 25 milyar dolar gibi bir para gerekiyor. 18 ila 25 milyar dolar ortada yok, yok bu para. Peki, Meriç Köyatası'nı bilirsiniz; ben Boğaziçi Aydınlar Topluluğu'nun yöneticisiyim aynı zamanda, kurucusu ve yöneticisiyim. Bizim üyemiz Meriç Köyatası iktisatçıdır o da bilirsiniz, ekonomisttir. O hesapladı; bu depremin Türkiye Cumhuriyeti'ne maliyeti 95 milyar dolar. Diğer bir deyimle 95 milyar dolar. Size biraz önce kıyaslama yaptım; Kahramanmaraş'la İstanbul arasında aynı büyüklükteki depremin ne kadar yıkım yapacağını siz burada duydunuz, değil mi? İstanbul'un sokaklarından geçilmiyor ki yardım ulaştırabilesiniz. 1 kişinin ölmesinin maliyeti Kahramanmaraş'ta 1 milyon 550 bin dolara mal oldu. Daha kesin

ölüm sayısını bilmiyoruz, ben bu hesabımı 60 bin üzerinden yaptım. Eğer 44 bin kişi öldüyse, o zaman bu oran çok daha büyür. 1 milyon 560 bin arkadaşlar... Bugünkü koşullarda bir kişiyi depremde yıkılmayacak bir yapıda barındırmanın maliyeti 13 bin 500 yüz dolardır. 13 bin 500 dolar bu şahıs için yatıracak mısın, yoksa 1 milyon 550 bin doları ödeyecek misin? Olay bu kadar. Yani ekonomiyi ilgilendiren bir konu bu.

Peki, biz bunun üstesinden nasıl geliriz? Bir defa Garo Bey'de Meclis'te sorgulayacaktır mutlaka, buradaki en büyük yolsuzluk ya da aymazlık, bu milletin vergilerinden toplanan deprem vergilerinin önce adının değiştirilmiş olması. 2007'de çünkü ben bunu sorgulamıştım "deprem vergileri nerede" diye. Ben bir siyasi değilim yani ama siyasiler sorgulamadığı için bilim adamlarına kalıyor bu iş. Bana da çıkıp adamın biri çıkmış "deprem vergileri nerede" diye bana soruyor. Bana yanıtı bu ertesi gün televizyonda: "Duble yol yaptık duble, anladın mı duble" Şimdi bunun karşılığında ne olması gerekiyor? Halkın hop oturup hop kalkması gerekiyor değil mi "sen benim fonumu nasıl başka bir yerde harcayabilirsin" diye. Ama kuzuların sessizliğinde var, halk kuzuların sessizliğine devam ediyor. Her olayda böyleyiz, tepkisiziz. Tepkisiz olan bir ulusun, demokrasinin tadına varması mümkün mü arkadaşlar ya? Demokratik olabilir mi öyle bir ülke? Susuyoruz arkadaşlar, susuyoruz, halen susuyoruz. Sesimizin çıkması gerekiyor. Gerekirse hepimiz Silivri'yi dolduralım ama konuşmamız gerekiyor. Bu ülkeyi biz Kurtuluş Savaşı'yla kurduk. Emek vermedik biz, atalarımız verdi; onun için değerini bilemiyoruz.

Son söz: Ekonominin nasıl kalkınacağı. Siz ekonomistsiniz, ben size ders verecek durumda değilim. Türkiye'nin bütün üretim kaynakları satılmış durumda ama Türkiye geçen yıl 110 milyar dolar dış ticaret açığı verdi, 450 milyar dolar da borcu var. Üstüne bir 95 milyar daha bindi. Üretim kaynaklarının tamamını satmışsın, maden yataklarının tamamı yabancıların elinde, topraklarını satmışsın, evlerini satmışsın; peki, sen bu parayı nasıl üreteceksin? Soru bu arkadaşlar, nasıl üreteceksin? Bu yıkımın altından nasıl kalkacaksın? Sen veya senden sonra gelecek kişiler nasıl kalkacak? Yeni topraklar satarak mı Katar'a? Yeni ödünler vererek mi? Bunu sorgulamamız gerekiyor. Arkadaşlar, bu yurt bizim. Aramızdaki siyasi ayrımları, inançları gözetmeksizin el ele olmak zamanı. Başka çaremiz yok. Başka çaremiz yok... Demek ki bir ülkede yönetim çökmüşse, ekonomi çökmüşse, eğitim çökmüşse, o ülke zaten çökmüştür. Onun için bizim yeniden Atatürk devrimleri doğrultusunda ülkeyi raya sokmamız gerekiyor, başka çaremiz yok.

Ben bu fırsat için çok teşekkür ederim. Bir süre dinleyeceğim. Çok fazla bağlantım var, yarın da Tunceli'ye, Malatya'ya gideceğim. Bu benim için büyük bir kıvançtı, çağrınız için çok teşekkür ediyorum. Çok sağ olun. Mutlu günler dilerim.

aylin altınay - Sayın Hocamıza teşekkür ediyoruz konuşması için. İktisatçılar Haftasının birinci gününün ilk oturumu "Türkiye'de Devlet, Rejim ve Siyaset" başlığını taşıyor. Bu oturuma başkanlık edecek olan Sayın Profesör Doktor İlter Turan'a sözü bırakmak istiyorum.

ilter turan - Bu oturum planlanırken henüz deprem olmamıştı. O zaman bile yani bu başlığa bakarak ben esas itibariyle bir takdim yapabileceğimi düşünmüştüm ama yani bildiğiniz gibi bu araya deprem gibi bir olay da girdi.

Oturumun başlığı da baktığınız zaman, Türkiye’de devlet, rejim ve siyaset... Aslında bu üçlü arasındaki ilişkiyi, bu deprem grafik bir şekilde ortaya serdi. Yani nedir depremin sergilediği? Hepimizin zaten belki bildiği, tereddütle yaklaştığı, devletin işlevlerini, vatandaşa dönük

ilter turan

Oturumun başlığı da baktığınız zaman, Türkiye’de devlet, rejim ve siyaset... Aslında bu üçlü arasındaki ilişkiyi, bu deprem grafik bir şekilde ortaya serdi.

sorumluluklarını yeterince yerine getirmedeği ve dar bir kadronun çıkarını güderek işlevlerini yürüttüğüne ilişkin kanaat, deprem vesilesiyle çok gözle görülebilir bir hale geldi. Bu niye böyle oldu dediğiniz zaman, o zaman rejim konusuna geçeceğiz. Burada Sayın Ercan Hocamız çok güzel bir şekilde birinci gün askerin niye hareket edemediğini ifade etti. Fakat daha genel bir olgu var. Yani hemen hemen her kurum talimat beklediği için, talimat gelene kadar hareket edemedi. Bu da bir rejim sorunu olarak değerlendirilebilir. Çünkü olağan bir yapılanma içerisinde, yani bir şahsa bağlı olarak işlemeyen rejimlerde kurumlar belirli bir durum ortaya çıktığı zaman kendilerine

verilmiş olan görevleri zaten ifa etmeye başlayacaklardır; başkasından bir talimat vermek ihtiyacı, talimat almak ihtiyacında değildirler. Şimdi bu suretle devlet ve rejim arasındaki bağlantıyı kurmuş oluyoruz.

Peki, siyaset nerden çıktı dediğiniz zaman da efendim o da belli. Çünkü biz bu devleti çalışır hale getirmek için rejimi değiştirmek durumundayız. Rejimi hangi kanaldan değiştirebiliriz dediğimiz zaman da siyaset kanalından değiştirebiliriz. Dolayısıyla, yani böyle bir üçleme içerisinde belki bu ismi koyarken toplantıyı organize edenler depremi bilemeyecekleri için bu kadar berrak bir tasarımda bulunmadılar ama sonuç itibariyle karşımıza gayet berrak bir durum çıktı.

Bir tek şey söyleyeceğim; iki tane siyaset adamımız var burada bunu tartışacak. Aslında bir üçüncüsünü de ben bekliyordum. Arkadaşımızın açıklamasından niye gelemediğini öğrenerek çok üzüntü duydum. Belki bu da netice itibariyle devletin rejimi kullanarak siyaseti etkisizleştirme gayretlerinin bir parçası olarak görülebilir. Öyle ümit ediyoruz ki, siyaset bu kapıyı da kapamak için büyük bir gayret gösterecektir. Hatta benim fazla tereddüttüm de yok. Yani

siyaset bir değişikliği getirecek olursa, herhalde bunun başlıca değişim alanlarından bir tanesi -adını da koyalım- demokratikleşme olacaktır. Yani insanlar hükümetin beğenmediği düşünceleri dile getirmekten dolayı cezalandırılmayacaklardır.

Efendim, iki dostumuzla oturumu yürüteceğiz. Tabii toplum sadece siyasetçilerden oluşmuyor ama değişime onların önderlik yapmasını beklediğimiz için, tabii ki onlardan başlayacağız. Evet, yalnız toplantıyı açarken de ifade ettiğimiz gibi, sayın konuşmacılardan kendi sunuşlarını yapmadan önce kendilerini haziruna takdim etmeleri için de ricacı olacağım. Buyurun.

müslim sarı - İlk söz bende sanıyorum. Teşekkür ederim. İlk konuşmacı olmak hem avantajlıdır hem dezavantajlıdır.

Ben de her şeyden önce bu zor günlerde, dayanışma içinde olmamız gereken bugünlerde, bu panel ve konferans ya da çalıştay -her neyse adı- günlerinde içimizin büyük, yüreğimizin büyük burukluk içinde olduğunu belirtmek istiyorum, üzüntülerimi, kaygılarımı belirtmek istiyorum. Ölenlere başsağlığı diliyorum, hepimizin ulusça, milletçe başı sağ olsun, diliyorum.

İkincisi tabii önemli bir kurum. Türkiye’de kurumları uzunca süre devam ettirebilmek, uzunca süre bu kurumsallıkları sağlayabilmek son derece önemli. İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti çok eski yıllardan beri bunu sağlayabilmiş, bunu devam ettirebilmiş. Şimdi birazdan belki konuşacağımız, tartışacağımız bu kurumların, güçlü kurumların, güçlü sivil toplum kuruluşlarının toplum için ne kadar önemli olduğu algısı açısından da son derece önemli. Aynı zamanda bu toplantılar 1974 yılından beri yapılmış, onu da buraya gelince öğrendim. Sadece iki kez, iki yıl yapılamamış: Biri 1980 darbesinde, diğeri 2001 krizinde. İlk yapıldığı yıl doğmuşum ben 1974 yılında, 46’ncısı düzenleniyor ve bütün bu süreçte emeği geçen, katkı sunan herkese de teşekkür ederim.

müslim sarı

Türkiye’de bir rejim krizi, bir devlet krizi, daha doğrusu bir rejim krizi, rejimle bağlantılı bir devlet krizi var.

Şimdi tabii konunun başlığı çok aslında hem yakıcı hem çok genel, hem çok soyut, hem çok somut. Bir taraftan soyut; yani devletin kendisine ilişkin tartışmalar, siyasetin ne olduğuna ilişkin tartışmalar, rejimin ne olması gerektiğini ilişkin tartışmalar bir taraftan siyaset biliminin konusu ve son derece soyut ama öte yandan içinde yaşadığımız koşullar, depremle katmerlenen koşullar aslında bu soyut durumu çok somut bir hale getiriyor. Biraz önce sayın Hocam, kürsüden Türkiye’nin deprem gerçeğini, depremde gerçekten yıkılanların neler olduğunu anlatırken aslında konuya girdi. Türkiye’de bir rejim krizi, bir devlet krizi, daha doğrusu bir rejim krizi, rejimle bağlantılı bir devlet krizi var. Bu aslında sadece AKP hükümetlerinin yarattığı bir kriz değil. Öteden beri gelen, öteden beri bir birleşen ama rejimle katmerlenen ve bu yönetim anlayışıyla giderek derinleşen bir krizi bize ifade ediyor. Bizim 3K dediğimiz; yani kurumlar, kurallar ve kadrolar... Bunlarla ilgili yolun sonuna geldiğimiz en önemli göstergelerinden biri bugün yaşadıklarımız. Bir ülkede iyi işleyen bir sistemi anlamak için birden fazla parametre var ama en çok üzerinde durulan parametreler:

Bir; işleyen kurallar var mı gerçekten? Yani bu kurallar kişiden kişiye, yöneticilere göre değişiyor bu ve gerçekten objektif belirlenmiş kurallar var mı?

İkincisi, güçlü kurumlar var mı? Yani inisiyatif kullanan kurumlar var mı? Bu kurulları yönetebilecek, bu kurulların üzerinde duran kurumlar var mı?

Üçüncüsü de tabii bütün bunlarla bağlı olarak ve yine hem bir neden hem bir sonuç olarak liyakatli kadrolar var mı? Yani bu kurumları yönetecek liyakatli kadrolar var mı? Zaten liyakatli kadrolar olduğunda kurumlar da güçlü oluyor, inisiyatif kullanabilen kurumlar haline dönüşüyor.

Dolayısıyla bugün yaşadığımız süreçte bunların üçüne de olumlu cevap verme şansına sahip değiliz. Evet, kurullar var ama uygulanmıyor. Evet, kurumlar var ama sadece kurumlar var, adları var ama kurumlar işlevini yitirmiş, işlevsiz

kalmış ve iş kendilerinden beklenen işlevleri ya da üzerlerine yüklenen işlevleri yerine getirmiyorlar. Kadrolar var mı? Evet, kadrolarda var ama bunlar liyakatli değil.

Bunu iki örnekle, iki kurum örneğiyle açıklamak isterim. Birincisi, hiç kuşku yok ki bu deprem gerçeğiyle ilişkili bir biçimde AFAD ve AFAD'ın içinde bulunduğu durum. AFAD'ın ne yapması gerektiğini hepimiz biliyoruz, AFAD yıllardır ne yapması gerektiğini biliyor. Türkiye'de deprem konusunda çok uzman kadrolar var. Hatta sevinerek görüyorum ki ben bu deprem gerçeğiyle ilgili biraz inceleme yaptığımda, Türkiye'nin bilim adamları, depremle ilgili bilim adamları bir deprem ülkesinde dünya çapında bilim adamları, -işte birinin örneği burada- hocam gibi yüzlerce, binlerce bilim insanı var ve Türkiye'de çok ciddi bir müktesebat var depremle ilgili. Dolayısıyla bir afet döneminde, afet durumunda nasıl hareket etmesi gereken bir kurum da var. Bu kurumun neler yapması gerektiği de belli, bunlar kurullarla da belirlenmiş ama bu kurum bu işlevlerini yerine getiremiyor, işlevsiz kalıyor, hareketsiz kalıyor, hiçbir biçimde hareket edemiyor ve olması gerekeni yerine getiremiyor. Kadrolarına baktığımız zaman -burada tartışmalara girmek istemiyorum ama- ne kadar liyakatli oldukları da ortada.

Şimdi ikinci bir örnek vermek istiyorum yine iktisatta ilgili, Merkez Bankası. Şimdi Merkez Bankası bir ülkenin para basma yetkisini, yani senyoraj yetkisini ve egemenlik yetkisini kullanan bir kurum olarak, neredeyse yüzyıla yaklaşan bir kurum olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli kurumlarından biri. Para politikasını yönetmesi gereken yegâne kurum. Dolayısıyla yine Türkiye'de Merkez Bankacılığı açısından da çok ciddi bir müktesebatının olduğunu biliyoruz, çok yetişmiş kadroların olduğunu biliyoruz. Ama bugün Merkez Bankası'nın içine bulunduğu duruma baktığımızda, aldığı kararlara baktığımızda, yine kurullar, kurumlar ve liyakat, yani kadrolar üçgeni içerisinde ne kadar içeriğinden boşaldığını ve Türkiye nasıl bedel öğretildiğini

de biliyoruz. Yani faiz politikasıyla bir kişinin siyasal ikbali için ve bir kişinin siyasal tercihleri için Türkiye'nin bütün toplumuna nasıl bedel ödettiğini de çok net olarak biliyoruz. Yani içinde bulunduğumuz durumla Merkez Bankası'nın faiz politikasını nasıl yönetmesi gerektiği belli ama Merkez Bankası bunu yapmıyor. Çünkü bu kurumun başka şekilde hareket etmesini salık veren bir hiyerarşi var, bir yapı var, bir siyaset kurumu var ve bir kişi var. Daha doğrusu bir siyaset kurumundan da öte bir kişi var ve kurumun içine düştüğü durum çok açık, bize ödettiği bedel de çok açık. Burada hocalarım var, o konuda çok ayrıntısına girmeyeceğim.

Sadece şunu söyleyeyim: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nda 12 yıl çalışmış bir insan olarak şöyle bir şeyi açıklamaktan büyük zül duyduğumu da belirtmek isterim. Bir Merkez Bankası Başkanı göreve başladıktan sonra 4 tane akrabası kurumda işe başlıyorsa, bunun 2 tanesini genel müdür yapabiliyorsa ve o bankanın en önemli birimlerinde genel müdür olarak çalışıyorsa ve bu insanlardan birinin nalbur olduğunu düşünecek olursak, durumu çok net olarak ortaya koymuş oluyoruz aslında. Yani içten içe çürüyen kurumlar, liyakatsiz kadrolar, uygulanmayan kurallar...

Şimdi bu çok açık biçimde Türkiye'ye bir rejim krizini getiriyor. Şöyle bir şey düşünün ki, deprem bölgesindeki bütün iş ve işlemleri ve süreçleri yönetmesi gereken biri olarak Sayın Cumhurbaşkanı'nın 36 bin imza atması gerektiğine ilişkin bir çalışma var. Yani düşünün ki bütün yetkiler bir kişiye bağlanmış ve bu kişi o süreçleri yönetebilmek için 36 bin tane imza atmak zorunda. Bunu Sayın Akşener söylemişti. Bunun arkasında mutlaka bir çalışma vardır, televizyon programlarında söylemişti. Yani bize bu sistemi dayatanlar, bu sistemi getirenler dediler ki: "Biz hızlı hareket etmek zorundayız. Parlamenter sistem, parlamenter rejim bizim hızımızı kesiyor. Dolayısıyla bir kişiye bu yetkileri verirse, mümkün olduğu kadar hızlı hareket eder, sistem ataletten kurtulur." Ama deprem ölçeğinde gördük ki ya da deprem örneğinde bunu yaşadık ki, aslında bir kişiye bütün yetkileri vererek hiçbir şekilde hızlı hareket edemiyorsunuz. Çünkü o kişi bütün kurumların içini boşaltıyor. Dolayısıyla bu çok net biçimde bize bir rejim kriziyle Türkiye'nin karşı karşıya kaldığını gösteriyor.

müslim sarı

Devlet tanımların hepsinde devlet ya bir sınıfa ya bir yapıya bağlı olarak, onun kapasitesine bağlı olarak, onun üzerinde bir üst yapısal organ olarak faaliyet gösteren bir yapıyken, burada bir kişinin siyasal istikbaline göre pozisyon alan bir yapıya dönüşüyor. Şimdi bu yapı ister istemez devletin kapasitesini, o kişinin kapasitesiyle sınırlı hale getiriyor.

Şimdi yine hocam açılış konuşmasında söyledi, ben de şöyle bir iki şey ekliyorum. Bu rejim krizi ile beraber aslında hükümet krizini de aşan bir devlet kapasitesi kriziyle de karşı karşıyayız. Yani devlet başka, hükümet başka elbette ama devletle hükümetin neredeyse birleştiği, parti devleti hüviyetine dönüştüğü ve bunun da bir kişi eliyle, tek bir kişi eliyle, parti eliyle bile değil, tek bir kişinin siyasi ikbali ile yönetildiği sistemlerde ister istemez devletin işlevi, yapısı ve fonksiyonlarına ilişkin de çok ciddi tartışmalar ortaya çıkıyor. Şimdi çok çeşitli devlet tanımları var; devleti sınıfların ideolojik aygıtı olarak gören siyasal sistemler var. Devleti mümkün olduğu kadar nötrleştirelim, küçültelim diyen siyasal sistemler var. Çok çeşitli soyut devlet tanımları

var. Devlet tanımların hepsinde devlet ya bir sınıfa ya bir yapıya bağlı olarak, onun kapasitesine bağlı olarak, onun üzerinde bir üst yapısal organ olarak faaliyet gösteren bir yapıyken, burada bir kişinin siyasal istikbaline göre pozisyon alan bir yapıya dönüşüyor. Şimdi bu yapı ister istemez devletin kapasitesini, o kişinin kapasitesiyle sınırlı hale getiriyor. Dolayısıyla kişinin kapasitesi ne kadarsa, devletin kapasitesi de o kadar. Dolayısıyla bu rejim krizi üzerinden ve bir siyasal kriz üzerinden hızla bir devlet, devletin işlevleri krizine doğru dönüşmüş oluyor.

İkincisi; biz bu sistemde gördük ki, devletin en temel meşruiyet kaynaklarından biri olan, meşruiyet gerekçelerinden biri olan, can ve mal güvenliğini sağlama görevini bile yerine getiremeyen bir devlet yapısıyla karşı karşıya kaldığımızı gördük. Yine devletin meşruiyeti ile ilgili de çeşitli siyaset bilimine ilişkin teoriler var, çok çeşitli meşruiyet kaynakları da var ama primitif olarak, en başlangıç, en ilkesel, ilksel olarak devletin temel kaynağının, insanların temel meşruiyet kaynağının insanların, temel can ve mal güvencesini sağlayan devlet olması bütün teoriler tarafından kabul edilmişken, biz aslında bu deprem gerçeğiyle devletin bu kapasite eksikliği sebebiyle bunu bile yerine getiremediğini gördük ve meşruiyetine ilişkin ciddi sakıncaların ortaya çıktığını gördük.

Bir başka görünümü meselenin, sosyal devletin tasfiyesiyle ilgili olan meselesi. Şimdi böyle büyük bir felaketle karşı karşıya kaldıktan sonra, insanların can ve mal güvenliğini sağlamak durumunda olan devletin sosyal yardımları hak temelli ve halkla devlet arasındaki bağ anlamında, onu güçlü kılmak anlamında o vatandaşlık bağına vurgu yapmak yerine, yine bir devletin yerine getirmek zorunda olduğu bir yardım gibi değerlendirmek yerine, onu giderek bir himmete bağlayan, bağışla ve gönüllülük esasına dayalı bir şekilde bu yardımları yapıldığını da gördük. Bu da Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa oluyor. Yani düşünün ki, aslında merkezi yönetim bütçesinden yapılması gereken, aktarılması gereken kaynakların kamu kurumları eliyle bir bağış ve himmet mekanizması içerisinde aktarıldığını gördük. Çok korkunç rakamlara ulaştı bunlar. Bu da Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa oldu ve insanlara yapılan kira yardımları hem ev sahiplerine hem kiracılara yapılan taşıma yardımları; bu yardımların da giderek aslında bu bağımlılık ilişkisini, yani vatandaş bağına zedeleyecek, onu ortadan kaldıracak şekilde devleti ve devleti yöneten kişileri ve kişiye olan bağımlılık ilişkisini daha da derinleştirebilecek şekilde bazı noktaların olduğunu gördük.

Bunlar bizim mevcut duruma ilişkin analizlerimiz ama aslında fırsatlarımız da var. Aslında ben biraz bugün bu konuşmayı biraz bu çerçeveye doğru götürmek istiyorum. Yani böyle bir analiz durumumuz var, böyle bir durum analizi yapabiliriz ama bazı fırsatlarımız da var ve yapmamız gerekenler de var. Nedir o fırsatlar? Biz bütün bunları yaşarken, aslında dünya çok büyük dönüşümlerin eşliğinde. Bu büyük dönüşümlerin eşliğinden bakarak ya da bu büyük dönüşümlerin içinden bakarak Türkiye'ye belki yol haritalarımızı biraz daha netleştirebiliriz diye düşünüyorum. Nedir o?

Birincisi, çok büyük teknolojik gelişmeler var. Yani öylesi büyük teknolojik gelişmeler var ki, önümüzdeki 10 yıl ve 20 yıl dünyayı neredeyse tanıyamayacağımızı iddia eden düşünceler var. Robotik teknolojiden yapay zekâ uygulamalarına, dijitalleşmeden yaşadığımız mekânlara ve istihdam biçimlerine kadar dünyanın adeta yeniden kurulduğu bir birkaç on yıl yaşayacağız.

Öyle ki bu büyük teknolojik gelişmelere bazıları Schumpeter’yan vari bir yaratıcı yıkımın içinde olduğumuzu söylüyorlar. Yani önümüzdeki 10 yıl, 20 yıl dünyadaki bu büyük teknolojik gelişmeler, yeni bir sosyoloji, topluma dönüp yeniden bakmak, devlete dönüp yeniden bakmak; rejimlere, hukuka, siyasete dönüp yeniden bakmayı zorunlu kılıyor. Bu son derece önemli.

Yine bence tartışılması gereken ve konuları yerli yerine oturtulması gereken büyük resim açısından ikinci önemli nokta da dünyanın yeniden dengelenmesi meselesi. Atlantik ve Avrasya arasında ya da daha genel bir tanımla batı ile doğu arasında dünyanın yeniden dengelendiği, dünyanın tek kutuplu bir dünyadan çok kutuplu bir dünyaya doğru gittiği bir yeni durum var. Yani Atlantik'in giderek güç kaybettiği, Avrasya'nın, Doğu'nun, büyük güçlerin yükseldiği yeni bir dönem var. Bu niye önemli? Bu şu açıdan önemli: Her ne kadar doğu bir bütüncül toplum modeli sunamıyorsa da dünyaya, yani demokrasi gibi, sekülerizm gibi, hukukun üstünlüğü gibi ama yine de doğu ile batının birbirine en yaklaştığı yerde olan bir ülke açısından, Türkiye bakımından, bu 5 deniz ülkesinde

müslim sarı

Covid sonrası dünya ve Covid sonrası ve Covid'le ilgili tartışmaların yarattığı yeni kamuculuk anlayışının da yine önemli bir parametre olduğunu, önümüzdeki sürecin inşası açısından önem arz ettiğini değerlendiriyorum.

imparatorluk ardılı bir devlet olarak Türkiye'ye yeni iş, yeni fırsatlar, yeni dış politika paradigmaları ortaya çıkartmış durumdadır. Dolayısıyla önümüzdeki süreci değerlendirirken bunu da göz önünde bulundurmanız lazım. Covid sonrası dünya ve Covid sonrası ve Covid'le ilgili tartışmaların yarattığı yeni kamuculuk anlayışının da yine önemli bir parametre olduğunu, önümüzdeki sürecin inşası açısından önem arz ettiğini değerlendiriyorum.

Dördüncü olarak Türkiye'nin demografik fırsat penceresini önemsiyorum. Yani öyle bir ülke düşünün ki, yaş ortalaması 33 olan ve 2040'lara kadar demografik fırsat penceresi açık kalan bir ülke. Öyle bir ülke düşünün ki, yapılacak ilk seçimde 6 milyon civarında ilk kez oy kullanacak seçmenin olduğu ve bundan bir sonraki seçimde bunun 10 milyonun üzerine doğru çıkma ihtimali olan bir ülke. Ve bu insanların politik tercihlerin, yani bunların daha ılımlı olmaları, daha dünya vatandaşı olmaları, daha dışa açık olmaları, bizi dayatılan kimlik siyasetinin kodlarının üzerinde bakmayı becerebilen yeni kitleler, yeni insanlar, yeni nesiller ve bunların siyasal tercihlerinin Türkiye açısından yine yaşamsal olduğunu, önümüzdeki dönem bizim çıkışımız açısından önemli bir parametre olduğunu değerlendiriyorum.

Ve son olarak da Türkiye'de bir dönemin sonuna geliyoruz. Öyle ya da böyle adına Siyasal İslam dediğimiz ve bir parti ile cisimleşen bir dönemin sonuna geliyoruz. Türkiye'de bir parantez kapanıyor. Ortadoğu'da aslında 2010'ların ortalarından itibaren kapanmış olan ama Türkiye'de, Türkiye'ye özgü sebeplerle günümüze kadar devam edegelen bir siyasal iktidar var ama bu siyasal iktidarın bir hikâyesi yok artık. Türkiye'ye ve dünyaya sunabileceği hiçbir şey kalmamış. Bir dönemin sonuna geliniyor ve bir parantez kapanıyor. Yani dünyada bu büyük değişimler olurken, bu yeni paradigmalar içinde yeni alanlar söz konusuysen, yeni

parametreler varken, Türkiye kendi krizini yaşıyorken, bir dönemin sonuna geliyoruz ve bir parantez kapanıyor.

Şimdi bütün mesele bunun yerine neyin parantezini açacağımız, bundan sonraki süreç biraz bununla ilgili. Bir dönem kapanıyor, bir büyük parantez kapanıyor ama açacağımız parantez neyin parantezi? Bir siyasal partinin parantezi mi, bir siyasal düşüncenin parantezi mi, yoksa hepimizin ortaklaşabileceği bir parantez mi? Bu parantezin bütün bu büyük dönüşümlerin aslında Cumhuriyetin 100'üncü yılına denk düşüyor olması da bizim açımızdan çok büyük bir metafor. 100 yıl sonra bir kere daha Cumhuriyet diyebilmek... 100 yıl önce kurulmuş, kurgulanmış sistem... Yani öyle bir ülke düşünün ki, bir tarafta Müslüman ama aynı zamanda laik; Ortadoğu'da ama batı ittifakının içinde... İşte demografik fırsat penceresi 2040'a kadar açık. Çok kötü yönetime rağmen 800 milyar dolar milli gelir üretebilen bir müteşebbis sınıf var her şeye rağmen bu ülkede ve bu imparatorluk ardılı bu beş deniz ülkesi dediğimiz; Kızıldeniz, Hazar, Akdeniz, Karadeniz... Burada bir potansiyel güç olabilecek bir ülke ve bu oyunun kuralları yüzyıl önce belirlenmiş.

Şimdi bizim 100 yıl sonra bir kere daha dönüp, birinci yüzyıldan kalan sorunlarımıza ikinci yüzyılın penceresinden bakarak yeni yol haritaları üretme iddiamızın olması gerekir yüzyıl sonra, bir kere daha... Bu zeminde toplumu, siyaseti, devleti ve rejimi yeniden düşünmemiz gerekir. Yeni bir toplumsal sözleşme üretmemiz gerekir. Benim kastettiğim şey sadece bir anayasa değil. Elbette anayasa önemli. Bu ucube rejimin karşısında yeni bir rejim üretme zorunluluğumuz var. Ebetteki parlamenter sistem burada son derece önemli çıkış noktalarımızdan biri, cumhuriyetin 300 yıllık birikiminin sonucu olarak Osmanlı'dan beri gelen ama sadece anayasa ile iş bitmiyor. Türkiye'nin yeni bir hukuk düzenine ihtiyacı var bu anayasanın ışığı çerçevesinde ve bütün bunların üzerinde yeni bir toplum sözleşmesi üretmeye ihtiyacımız var. Kastettiğimiz şey sadece AKP sonrası döneme, AKP'nin yarattığı tahribatları ortadan kaldıran restorasyoncu bir anlayışa kendimizi sıkıştırmanın ötesine geçerek, 21'inci yüzyılın koşullarında bir kere daha topluma bakmak ve var olan sorunlarımıza yeni bir zaviyeden bakmak ve yeni yol haritaları üretmek. Yani Türk'le Kürt arasında, yani Alevi ile Sünni arasında, yani laik ile muhafazakâr arasında, yani emekle sermaye arasında, yani üretim modeliyle çevre arasında, yani kadınla erkek arasında cinsiyete dayalı... Çoğaltabilirsiniz bu

müslim sarı

Türkiye'nin potansiyeli bir bölgesel güç olmaya uygundur. Türkiye'nin tarihsel potansiyeli, geçmişinden getirdiği potansiyeli ve gelecek ufku Türkiye'yi bu girdaptan çıkartabilecek potansiyele sahiptir.

çelişkileri. Bütün bu büyük çelişkileri bir araya getiren, bunlara yeniden bakan, yeni bir gözle bakan ve yeni bir zaviyeden bakan bir konsensüs, bir new deal oluşturma sürecidir bu. Şimdi bu süreç başlamıştır, başlamalıdır. Eğer biz önümüzdeki sürece bu çerçeveden bakabilirsek, kendi siyasal aydınlarımızın ötesine çıkarak, kendi siyasetlerimizi de kendi ifade edebileceğimiz yeni zeminler inşa etmeyi başarabilirsek; toplumu, siyaseti, rejimi ve devleti yeniden düşünmeyi başarabilirsek, bunun kodlarına ilişkin çalışmalar yapabilirsek, bunun siyasetini üretebilirsek, bunun akademik bilgisini üretebilirsek önümüzdeki süreçte, bir başarı hikâyesi yaratabiliriz diye düşünüyorum.

Türkiye'nin potansiyeli bir bölgesel güç olmaya uygundur. Türkiye'nin tarihsel potansiyeli, geçmişinden getirdiği potansiyeli ve gelecek ufku Türkiye'yi bu girdaptan çıkartabilecek potansiyele sahiptir, ben buna inanıyorum. Bütün mesele bu çerçevede sürece bakabilmek değil, bu krizden çıkışın yollarını arayabilmektir. Bu derin bir krizdir. Mevzubahis olan sadece bir kişinin yönetimi krizi de değildir. Bunun da çok ötesinde bir krizdir, tarihsel kökleri vardır, birikimleri vardır. Ama yeni bir gözle, yeni bir gözlükle bakmayı başarabilirsek yeni yol haritaları üretebiliriz diye düşünüyorum. Ben şimdilik burada sözlerimi nihayetlendireyim. Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

ilter turan - Efendim, çok çok teşekkür ederim. Gerçekten hayli zaman zaman dile getirilen bir şey var, "yeni bir hikâyeye ihtiyacımız var" diye. Zannediyorum bu hikâyeyi inşa etmeye başlamak için iyi bir giriş yaptınız. Sözlerim yanlış anlaşılmasın; derdimiz hikâyeye anlatmak değil, insanlarda heyecan uyandıracak bir gelecek vizyonu çizmek tabii ki.

Efendim, Sayın Garo Paylan, şimdi sizden de biraz ufuk açıcı bir şeyler dinleyelim. Ama bildiğiniz gibi önce kendinizi takdim etmeniz gerekiyor.

garo paylan - Teşekkür ederim Hocam. Saygılar hocalarım, değerli dostlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlar, değerli hocalarım; nedir başlığımız? Devlet, rejim, siyaset... Sevgili Ahmet Hocam da söyledi; devlet şimdi bizim için Türkiye'de devlet deyince, bir kutsaldan bahsediyormuşuz gibi konuşuyoruz. Hani "aman devlete laf söylemeyin, hükümete laf söyleyin" diye söylenir ama iki gündür işte Fenerbahçe stadyumunda ve bir Beşiktaş stadyumunda "hükümet istifa" denince, polislerle hükümet istifa diyenler gözaltına alınmaya

çalışıldı. İşte bugün Türkiye İşçi Partisi'nde "hükümet istifa" dediler diye 100'den fazla arkadaşımız gözaltına alındı.

Şimdi bizim bir kutsalımız var, yani devlet. Çünkü neden? Çünkü devlet bir şey olduğunda bize koşabilir. Devlet ancak bize bir şey verebilir, devlet lütfedendir diye bakılır ve Ankara'daki merkezi iktidardan hep lütfetmesi beklenir ve hep oradan bir şey beklenir, hep oraya gidilir. Mesela Ankara'ya gelirler Pozantı'dan arkadaşlarımız "ya bizim su sorunumuz var, elektrik sorunumuz var işte internet iyi çekmiyor acaba bunu nasıl çözebiliriz" diye. Bu yüzden de her şeyi Ankara'dan bekleyince, çözümü Ankara'dan bekleyince hep bir merkezde çok güçlü ve bütün iktisadi alanı yöneten. Çünkü amaç nedir?

Devleti ele geçirmekteki amaç iktisadi alandaki kaynakların hangi yönde tercih edileceğine karar vermektir. Öyle değil mi? Niye Ankara'yı ele geçirmeye çalışıyor bazen cemaatler, bazen siyasi partiler? Çünkü muhteşem bir güç var, her şeye kadir bir güç var. O gücü ele geçirirseniz, her yere birtakım lütuflarda bulunabilirsiniz ve vatandaş da bu durumu değiştirmek yerine yalnızca Ankara'dan bir şey isteyenler konumunda, efendim o ülkenin zayıf vatandaşları olarak bir şeylerden talep ediyorlar. İşte bu algıyı maalesef değiştiremedik yüzyılı aşkın süredir. Bizler maalesef yalnızca makinisti değiştirebiliriz. Evet, son 20 yıldır, özellikle de bu son 20 yılın son 8 yılında tek adam rejiminin daha da katmerlendiği dönemde çok büyük bir felaket yaşadık. Yani tek adam "bana yetkiyi verin, Türkiye'yi uçuracağım" dedi ama Türkiye biliyorsunuz hem özgürlüğünü kaybetti hem de refahını kaybetti. Ben 1999 depreminde de 2,5 ay boyunca bir aktivist olarak arama kurtarma faaliyetlerindeydim, o zaman eğitimim vardı. Gece deprem oldu ve biz sabah arkadaşlarımızla saat 9:00'da Gölcük'teydik. Nasıl ulaştık? Çünkü hemen yola çıktık. Hemen yola çıkmamış olsaydık oraya ulaşma şansınız yoktu 24 saat ve 2,5 ay boyunca kurtarma çalışmalarında bulundum.

O zaman da şu cümleyi çok duyduk: “Nerede bu devlet” cümlesini çok duyduk. Niye? Çünkü Ankara'dan bekleniyordu. Halk örgütlü değildi. Halkın arama kurtarma ekipleri yoktu o zaman. Şimdi 240 deniyor, o zaman 24 tane bile arama kurtarma ekibi yoktu, eğitilmiş arama kurtarma ekibi. Kimse ne yapacağını bilmiyordu. Mahallelerde konteynırlar yoktu; şu anlamda: Yani bir jeneratörün, bir hiltinin, bir kırma makinesinin, bir çadırın içinde olduğu hilteler, konteynırlar yoktu ve bunlar olmadığı sürece de -hocam da çok iyi bilir- siz 24 saat sonra, 48 saat sonra, 72 saat sonra kurtarmaya başladığınızda; hani her gün bir mucize haberi veriliyordu ya, ben Adıyaman'daydım, sahadaydım, biliyordum. Her gün yüzlerce cenaze çıkıyordu, binlerce cenaze çıkıyordu, bir tane mucize oluyordu; bir tane mucize oluyordu, hep onun haberini verdiler. Evet, belki de buna ihtiyaç vardı. Çünkü binlerce cenazeyi göstermek çok acıdır. Ben gördüm o cenazeleri; 1999'da da gördüm, 2023'te de gördüm. Ama bir yerden bir umut geldiğinde oraya koşuyorduk, arama kurtarma faaliyetlerini koordine etmeye çalışıyordum. Vatandaşlar ikinci gün kendi imkânlarıyla kepçe buldular. Çünkü devlet yoktu, ikinci günden sonra eşinden dostundan kepçe bulup binalarının üzerinden kepçeyle çıktılar. Niye? Öldüler diye biliyorlar çünkü, 48 saat sonra kimse yaşamaz ki enkaz altında. Ben mahalle mahalle koşup "yok öyle değil, yani beşinci günde bile, sekizinci günde bir insan kurtulabilir; ölen öldü, yapmayın etmeyin" diye yüzlerce enkaz dolaştım, arama kurtarma ekiplerini koordine ettim. Çünkü Adıyaman'da hiç kimse arama kurtarmadan hiçbir şey anlamıyordu. AFAD diye sırtına bir yelek vermişler, başına bir baret vermişler, hiçbir şeyden habersiz genç çocuklar. Asla küçümsemek için söylemiyorum. Hiçbir şeyden haberleri yoktu. Arama kurtarma nedir? Nasıl kurtarılır? Elinde bir alet edevat yok. "Bana kürek ver, kazma ver" diye geliyor. Düşün, gelmiş genç çocuk 72'nci saatte "bana kürek ver, kazma ver" diyen hiçbir şeyden habersiz çocuklardan bahsediyoruz. Sonra, işte üçüncü gün dördüncü günden sonra yurtdışından bazı ekipler geldi, onlarla birlikte insanları kurtarmaya çalıştık.

Devlet dediğiniz zaman ne beklersiniz? Yaşam hakkınızı güvence altına almasını beklersiniz. Yani hekimler vardır içimizde belki; bir hekimden ne beklersiniz siz? Koruyucu hekimlik

beklersiniz değil mi, yani kanser olmadan önce benim kanser olmamam için ne yapmam lazım? Veya kalp damarları tıkalıysa bir insanın onu önceden hekimin belirleyip, bir anjiyo yapmasını beklersiniz. Ben devlet demeyi çok seviyorum, kamu gücü olarak bakıyorum. Yani devlet deyince çünkü başka bir anlam ifade ediyor. Kamudan beklentimiz ne olmalı? Bizim yaşamak hakkımızı güvence altına almak olmalı. Yaşam hakkımızı güvence altına almayan bir devlet, varlığımıza saygısı olmayan bir devlet, bizi yalnızca rakamlar olarak gören bir devlet; açıkça söyleyeyim, yani buna lanet olsun diyebilirim. Olmaz böyle bir devlet. Olması gereken, bize saygı duyan, bizim yaşam hakkımıza saygı duyan bir kamu anlayışını tahkim etmektir memleketimizde. Maalesef biz bir demokratik cumhuriyet çerçevesinde yüzyıldır bunu tahkim edememiş durumdayız.

garo paylan

Kamudan beklentimiz ne olmalı? Bizim yaşamak hakkımızı güvence altına almak olmalı.

AFAD değil mi? Çocuklar geldi diyorum ya eğitimsiz; niye eğitimsiz biliyor musunuz? AFAD'ın başkanı -arkadaşlar asla küçümsemek için söylemiyorum- bir İlahiyatçı. Diyanet İşlerinde 25 yıl kariyer yapmış. Hocam az önce anlattı kariyerini, çok da saygı duydum. Yetişmiş, o habitatta yetişmiş, birikimleri almış hocalarından anlattı. Daha sonra bu birikimleri genç çocuklara vermiş. Şimdi o çocuklar belki akademik kariyer yapıp yeni kuşaklara aktarmaya çalışıyorlar. Ya bir ilahiyatçı ne yapar arkadaşlar? Bir ilahiyatçı sela okur, namaz kıldırır, çocuklara dini anlatır. İşte öyle olur. Cenaze namazları kıldık, o da kılınamadı, ölü yıkayıcı bile yoktu. Hani diyorum ya, hani madem sen ilahiyatçısın, bari ölü yıkayıcıları ayarla. İnsanlar elbiseleriyle gömüldüğü toplu mezarlarda bu ülkede, bunun utancını hep beraber taşımamız. Hiçbirimiz de masum değiliz, kendimi katarak söylüyorum. Sekiz yıl boyunca Meclis'te kendimi parçaladım ama beceremedim. Demek ki ikna gücüm yeterli değilmiş. "Yapmayın arkadaşlar" dedim, "imar affını çıkarmayın" dedim, "bu katil bir düzenlemedir" dedim. Saatlerce parçaladım kendimi ama karşımdaki siyasetçiler bunun için siyasetçi olmuştu.

Ne demişti Erdoğan? "Bir ilçe başkanı bile bulamam ben rant vergisini çıkarmazsam" demişti. Çünkü bakın yalnızca iktidar partisi için söylemiyorum, bütün siyasi partiler için söylüyorum; siyaset bir zenginleşme aracı olmaktan çıkarılmadığı sürece, siyasetçiler belediyelerde, belediye encümenlerinde, milletvekili olarak, il başkanı ve genel başkanı olarak "efendim şu tapuyu alalım, bir bakalım burada beş katlı imar nasıl çıkarılır, şu nasıl yapılır" diye yapılmadığı sürece, bu durumdan tersine çevrilmemesi için hiçbirimiz güvencede değiliz. İşte o yüzden AFAD Başkanı çadır kurmayı başaramıyor ve bu alçak neoliberal politikalar yüzünden, vicdansız neoliberal politikalar yüzünden Kızılay 2050 tane çadırını, 5000 liraya mal ettiği çadırı 3 gün depoda bekletiyor. "Acaba 25.000 liraya satabilir miyim?" diye. Ya vicdani ve ahlaki bir çöküşün altındayız arkadaşlar, bunu görelim. Vicdanımız ve ahlak enkazın altındadır. O enkazın altında olan vicdani ve ahlaki o enkazın altından çıkarmayı başarabilmemiz gerekiyor. Mesele yalnızca bir makinist değişimi değil.

Bölgede pek çok belediyenin yönettiği, pek çok siyasi partinin yönettiği belediyeler var. A partisi, B partisi, C partisi... Emin olun özeleştiriyi yapmamız gerekiyor. Hiçbiri masum değil. Hani o parti tarım arazisine 10 katlı imar vermiş de öbür parti vermemiş mi? O da vermiş. Ben 15 gündür sahadaydım, kusura bakmayın saçım sakalım biraz dağılmış durumda. Yani yeni geldim

garo paylan

Bakın yalnızca iktidar partisi için söylemiyorum, bütün siyasi partiler için söylüyorum; siyaset bir zenginleşme aracı olmaktan çıkarılmadığı sürece, siyasetçiler belediyelerde, belediye encümenlerinde, milletvekili olarak, il başkanı ve genel başkanı olarak "efendim şu tapuyu alalım, bir bakalım burada beş katlı imar nasıl çıkarılır, şu nasıl yapılır" diye yapılmadığı sürece, bu durumdan tersine çevrilmemiş sürece hiçbirimiz güvencede değiliz.

ve ruhen de yorgunum. Ama o tecrübeye binaen çok ciddi katkı vermeye çalıştım. Sahada gördüğüm 10 şehri gezdim, 35'ten fazla ilçeye gittim, yüzlerce köye girdik, gece gündüz koşturduk ve gördüğüm hiçbirimizin masum olmadığı. 99'dan ders çıkaracaktık değil mi hepimiz arkadaşlar? 99'dan sonra 6 ay, 1 sene herkes depremi konuştu değil mi? 17 bin dediler ölü sayısı, bence 30 binden fazla insanımız öldü. Ya bir ülkede bırakın 17 bin, 30 bin insan ölmesini; demokratik bir ülkede 17 insan ölse yer yerinden oynar. Şimdi 50 bin diyoruz, çok az gibi geliyor. Niye? Beklentiyi 150 bine koydu bazı hocalarımız, dediler ki: 150 bin insan ölmüştür. Şimdi 50 bine şükür olsun, azmış gibi bakıyoruz. 50 bin yaşam, 50 bin anne-baba, evlat... Bir başına kalmış çocuklar var ya. Bir başına kalmış bir evde bir tane kız çocuğunu biz çıkardık, bütün ailesi kaybolmuş. O kız çocuğunun nasıl bir yaşam yaşayacağı konusunda hepimiz sorumluyuz. Bir başına kalmış bir çocuk, bütün akrabalarını kaybetmiş, nasıl bir yaşam yaşayacak?.. Hani ölen öldü de kalanlara ne olacak? İşte

bütün bunların müsebbiplerinden birisi de biziz. Hepimiz şöyle baktık, maalesef ahlaki çöküş... Ya acaba bir kat daha atabilir miyiz? Acaba belediyede bir adam bulup şu balkonu bilmem ne çıkartma yapabilir miyiz? Diyoruz ki, bizim insanımızda bir şey var ya değil mi? Bazen öyle diyoruz. Bizim insanımız böyledir ya. Ya aynı insan Almanya'ya göç ediyor değil mi? Hadi sıkıysa bir bahçesine bir sundurma yapsın izinsiz bakalım, hadi sıkıysa... Niye? Çünkü regülasyonlar vardır, kurallar vardır, kaideler vardır. Herhangi bir belediye meclis üyesine gidip de "ya arkadaş sen bir baksana şu dosyaya, şuraya bir kat atabilir miyiz" diyemezsin. Niye? Üst kurullar vardır imarla ilgili, üst kurullarda bilim insanları vardır, bilim esastır. O üst kurulların asla fay hattı, tektonik bilmem ne, şu, bu aşılabilir, mümkün değildir. Çünkü bir siyasetçiye böyle bir soru sorulamaz bile. Niye? Siyasetçi der ki: Benim işim bu değil, bu bilim insanlarının işi der, oraya yönlendirir. Ama bizde nedir? Siyaset her şeyi belirler. Tarlalara on katlı binaları verdiren maalesef bu düzenimiz ve bu düzeni değiştiremediğimiz sürece hiçbirimiz güvencede değiliz.

Bakın size söyleyeyim: Neoliberal politikalar katildir. Ya düşünebiliyor musunuz? 2 sene önce Isparta'da bir kar yağmış hatırlar mısınız, bir hafta Isparta elektriksiz kaldı. Meclis'te kıyameti kopardık. Ya niye bu elektrik şirketlerini özelleştirdiniz? İşte sonuçları. O özel şirket yatırım yapar mı enerji iletim hatlarına yapar mı? Yapmaz ki. Kârına bakıyor değil mi arkadaşlar? İletim

hatlarına yatırım yapması lazım, yedek hatlar koyması lazım, bir hat koparsa yedek hattan enerji verilmesi lazım. Yapmaz, yapmadı; burada da yapmadı... Orada da DEDAŞ zulmü var, diğer özel şirketlerinin zulmü var. İşte bölge 1 hafta, 15 gün elektriksiz kaldı. Başka? Telekom şirketleri, hepsi özelleştirilmiş değil mi? İşte biz bu yüzden kamuculuk diyoruz. Elektrik şirketleri, telekom şirketleri özelleştirilmesin, kamu elinde kalsın. Çünkü bunlar temel ihtiyaçlar.

Ne oldu? Ya bölgeden biz haber veremedik, haber veremedik. Niye? İnternetler çalışmıyordu? Niçin? Çünkü şirketler en kolayını bulmuşlar, çürük binaların tepelerine baz istasyonu koymuşlar. Zaten elektrik kesilmişti. O çürük binalar çöktüğü için telekomünikasyon altyapısı çökmüştü. Şimdi biz o yüzden neoliberal politikaları en azından temel ihtiyaçlarda terk edelim diyoruz. Elektrik, su, doğalgaz, internet, barınma gibi meseleler temel ihtiyaçlardır. Bu konuda kamu devrede olmalıdır. Burada kamucu bir anlayışa dönmek zorundayız diyoruz. İşte neoliberalizm öldürür gerçekliğini yaşamış olduk.

Artı merkeziyetçilik öldürür. Hocam az önce dedi, ordu göreve. Ben açıkça söyleyeyim: Şimdi Ordu karargâhından çıkıp sahaya gelse güvenliği sağlar; güvenlik konusunda ciddi bir ihtiyaç vardı gerçekten. Ama ordu kurtarma faaliyetlerini de yürütemez arkadaşlar. İçinde çünkü 2 tane, 3 tane arama kurtarma ekibi var, kalan arama kurtarmadan anlamaz. Kim anlar arama kurtarmadan? Madenci anlar. İlk anda "madenciler göreve" denseydi... İlk aklımıza gelen ne? Ordu... Değil, ilk aklımıza gelen bu işten anlayan insanlar. Yani madenlerde faaliyetler derhal durdurulup, madenciler derhal bölgelere sevk edilmiş olsaydı -ki Adıyaman'a da geldi, diğer illere de geldi- kurtarma yapabildiklerini gördüm madencilerin. Yani yapmamız gereken ş: Merkeziyetçi anlayışı artık terk etmek. Yani gücü paylaşmak yerellere. Biz ademi merkeziyetçilik dediğimizde HDP olarak, bazen "vay bölücüler" diyorlar değil mi? Diyorlar bazen değil mi, böyle yaftalıyorlar. İzmir'in ademi merkeziyetçiliğe ihtiyacı yok mu? İstanbul'un yok mu? Bak belediye başkanı seçmişiz, Süleyman Soylu izin vermeden yurtdışına çıkamıyor biliyor musunuz? Süleyman Soylu izin vermezse yurtdışındaki bir konferansa gidemiyor. Oysa biz seçmişiz. İşte merkeziyetçilikte katildir diyoruz. Ademi merkeziyet esastır, halkın kendi kendine güvenmesi ve örgütlenmesi esastır. 99'da hatırlayın İstanbul'u, dayanışma ağları kurulmuştu. Her mahallede kurtarma ekipleri örgütlenmesi vardı. Ne oldu sonra? Unutuldu. Niye? Çünkü bunlar merkezi otorite tarafından tehlike olarak görüldü. Biliyor musunuz, ben 16 gün boyunca sahadaydım, enerjimin %70'ini neye verdim biliyor musunuz? Merkezi iktidarın engellemelerine verdim. Kurtarma ekibi geliyor bırakmıyor, yardım tırı geliyor bırakmıyor; yok efendim o HDP'nin bilmem ne tırıymış, bilmem de onu alacağız işte biz AFAD olarak önünde bayrak asacağız falan filanmış. Dayanışma ağları kurduk Pazarcık'ta diğer yerlerde, kayyum atadılar. Biliyor musunuz? Duydunuz mu bilmiyorum. Pazarcık'ta dayanışma ağı kurmuşuz,

garo paylan

Elektrik, su, doğalgaz, internet, barınma gibi meseleler temel ihtiyaçlardır. Bu konuda kamu devrede olmalıdır. Burada kamucu bir anlayışa dönmek zorundayız diyoruz. İşte neoliberalizm öldürür gerçekliğini yaşamış olduk.

muhteşem çalışıyor emin olun, yüzlerce gönüllü gece gündüz çalışıyor orada, bütün köylere kaç yüz tane köye yardım gönderiyor, 100 bine yakın insanın en iaşesi, barınması oradan karşılanıyor... Baktılar ki olmuyor, kayyum atadılar. Hani kayyum siyaseti bu yüzden öldürür dedik. Bakın bizim iki tane belediyemiz kalmıştı kayyum atanmamış Silopi ve Çınar Belediyesi, muhteşem iş çıkardılar; on binlerce insana yemek çıkardılar, çorba çıkardılar, barınma sağladılar. Bizim Diyarbakır, Van işte diyelim ki Mardin büyük şehirlerimiz ve yüz belediyemiz eğer ki elimizde olsaydı neler yapabileceğimizin hayalini bile kuramıyorum. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi, diğer büyükşehir belediyeleri çok güzel iş çıkardılar ama ne yaptı iktidar? Bunu bir zayıflık olarak gördü. Emin olun yarın iktidarı değiştirsek, çünkü güç yoğunlaştırır, bunu bilin. Yani makinisti değiştirme boyutunda iktidar değiştirirsek güç yozlaştırır. 99 depreminde dönemin İçişleri Bakanı Sadettin Tantan da

garo paylan

Meselemiz cumhuriyet; elbette cumhuriyet çok önemli ama meselemiz demokratik cumhuriyet.

engelleyici tavır içindeydi. Dönemin iktidarı da bu kadar değildi ama engelleyici bir tavır içindeydi. Çünkü bunları bir tehdit olarak görüyordu, bunları bir zayıflık olarak görüyordu. Bakın açık söyleyeyim kamu gücü güçlü olmalı, -az önce Müslim Bey de söyledi- kamunun kapasitesi yüksek olmalı ama bu kapasite yerelerde olmalı. Aksi takdirde bir deprem olduğunda 24 saat içinde, 6 saat içinde o müdahalenin yapılma şansı söz konusu değildir. Mahallelerdeki örgütlenmelerinize güvenin. Açıkça söyleyeyim; hani hangi mahallede oturuyorsanız oturun o mahallede eğer ki kurtarma konteyneri yoksa, yani jeneratörü

derhal çalıştıracak, hiltiyi derhal kıracak bir ekip yoksa ve arama kurtarma ekibi örgütlü olarak hangi ilçeden gelip sizi kurtaracak veya o mahallede bir kurtarma ekibi yoksa hayatta kalma şansınız yok. Hayatta kalsanız bile %90'ınız öleceksiniz. Çünkü 24 saat, 48 saat sonra, 72 saat sonra gelecek arama kurtarma ekipleri. O yüzden bu örgütlülüğünüze güvenin, yerel yönetiminize güvenin, onu sorgulayın. Mahalle örgütlülüğünüze, muhtarınıza, belediyenize, oradaki kurtarma ekibine, konteynerine güvenin. Aksi taktirde biz makinisti değiştiririz. Bakmayın bugün güzel güzel laflar söylenen kim olursa olsun iktidarda söylüyorum, o gücü ele geçirir ve başka iddiaları bir zayıflık vesilesi olarak görür. Meselemiz cumhuriyet; elbette cumhuriyet çok önemli ama meselemiz demokratik cumhuriyet. O var mı diye hep beraber sormalıyız. Bugün ortaya konan iddialarda "tekrar efendim kurucu ayarlara döneceğiz" diyoruz. Öyle değil mi? Yani 1923'teki devrimler; doğru, 1923'te çok önemli devrim yapılmıştır ama artık 2023'teyiz, 2023 gerçekliğiyle düşünmek zorundayız. 1923'te pek çok iyi şey yapıldı ama bir de tekçilik vardı. Yani o dönem bütün cumhuriyetlerde, dönemin cumhuriyet anlayışlarında tekçilik vardı; İtalya'da da Fransa'da da diğer demokratik ülkelerde de. Şimdiki yükselen değer çoğulculuktur. Yani çoğulcu bir demokrasiye dönmediğimiz sürece -açıkça söyleyeyim- biz kaynaklarımızı böyle güvenlikçi politikalara harcamaya devam edeceğiz.

Şimdi tercihlere gelelim. Ben 8 yıldır milletvekiliyim ve 8 yıldır her Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bütçesinde diyorum ki, gelin kaynak koyalım şehirlerimizi depreme hazır hale getirmek için. 8 yıldır reddediliyor. Neden? İstemedikleri için mi? Yani para olsa kim istemez ki, değil mi? Çevre Şehircilik Bakanlığı bütçesine her yıl diyorum ki 50 milyar, 100 milyar kaynak koyalım. Bugüne

kadar önerdiğim kaynakların bugünkü değeri 2 trilyon lira. 2 trilyon lirayla biz depreme birinci derece öncelikli bütün şehirleri depreme hazır hale getirmiş olabilirdik, bir yurttaşımızın bile burnu kanamazdı bu depremde. Niye yapılmadı? Çünkü tercihler var değil mi? 100 yıldır vazgeçemediğimiz tercihler var. Nedir o? Güvenlikçi tercihler. Niçin? Çünkü Türkiye Cumhuriyeti içinde bazı yurttaşların talepleri var, eşitlik talepleri var kimliğinden dolayı, inancından dolayı, etnik kimliğinden dolayı, her neyse... Bunları gideremiyoruz. Sonra Alevi "efendim Cem evim bilmem ne eşit olsun cami ile" dediğinde bunu tehdit olarak görüyoruz. Kürt "bir dakika ya, benim bir kimliğim var, dilim var; bununla ilgili devlet tedbirler alsın" dediği zaman bunu bölücülük olarak görüyoruz. Ve olan her türlü siyasi iddiayı bu neoliberal politikalara karşı bir tehdit olarak görüp, öğretmen atayacağımıza asker polis atıyoruz ve tercihler de güvenlikçi politikalara gidiyor. Bütçemizin çok önemli bölümünü savaşı, güvenlikçi politikalara harcıyoruz. Bu durumu değiştiremediğimiz sürece, kaynakları oradan alıp diğer sosyal politikalara, barınma güvencesi güvencelere, elektrik, su, doğalgaz, interneti ücretsiz yapma gibi temel ihtiyaçları güvence altına almaya harcamayacağız.

Başka? Ya Ankara, Recep Tayyip Erdoğan'la birlikte yalnızca böyle saraylar yapan bir yer haline gelmedi ki. Ben daha ilk vekil olduğumda "Ankara'da çok israf var" derlerdi. Ben abartıyorlar herhalde derdim. Ankara gerçekten bir canavar arkadaşlar; gerçekten diyorum, ülkenin kaynaklarını yutan bir canavar. Erdoğan da üzerine tüy dikti, 1000 odalı sarayını yaptı; gücü 100 tane Mercedes'le, 100 tane arabayla gezmekte, tepede helikopterlerle gezmekte görüyor. Ama Almanya'da Merkel bir tane karavana biniyor, arkasına bir tane koruma aracıyla basit bir evde yaşıyor. Hangisinin kamu gücü daha fazla? Çünkü Almanya'da yerelin gücü esastır, ademi merkezietçi bir yapı vardır. Hatta federal bir yapı vardır; hani öcü olarak görülen bir federal yapı vardır, federal meclisler vardır, yerel eyaletler vardır, meclisler vardır, onların gücü esastır. Yerelde sorunlar çözülür. İşte bu kaynaklarımızı yutan Ankara'dan o gücü Ankara'da aldığımız anda, yerelde sorunlarımızı çözebileceğiz. Yani bu açıdan güvenlikçi politikalarından vazgeçmemiz gerekir. Yani kendi kuyruğunu kovalayan az önce bir siyah kedi vardı. Kendi kuyruğunu kovalayan kedi durumundan çıkmamız gerekiyor. 100 yıldır kendi kuyruğunu kovalayan bir kedi gibiyiz. Dünyanın en güzel ülkelerinden birinde yaşıyoruz. Aslında hocam da söyledi, bu fay hatları ülkemizi güzelleştiren fay hatları aslında biliyor musunuz? Yani bu dağlar, ovalar, nehirler, işte o Kızılay'ın sattığı maden suları, kaplıcalar, şunlar bunlar hepsi bu fay hatları yüzünden olmuş. Yani fay hatları olmasaydı ülkemiz bu kadar güzel bir ülke olmayacaktı. Ama bunun bir de dikenini var, öyle değil mi? Yani bu kadar güzel bir ülke olmuş, dağlar, ovalar yaratılmış bu milyonlarca yılda, bu fay hatlarıyla; bunun bir de dikenini var. Diyor ki bilim bize, şehirlerini hazırla. Ne yapmam lazım? Bir, vizyon bu anlamda; iki, kaynak... Bu kaynak da ancak savaşı, güvenlikçi, baskıcı, otoriter, şişman Ankara anlayışından vazgeçmekle mümkün. Yani bütçemizden savaşı, saraylara, yandaşlara akan kaynakları durdurarak mümkün. 8 yıldır bu önergeleri veriyoruz ve reddediliyor. İşte imar affı maalesef Meclis'ten geçti. Şimdi yapılması gereken demokratik, çoğulcu bir düzene geçmektir ve çözüm oradadır. Demokratik, çoğulcu bir düzene geçerse, aynı Avrupa'da biliyorsunuz 1945'e kadar en son bir felaketle, Hitler, Mussolini felaketiyle o tekçilik duvara çarptı, kaybetti. Daha sonra çoğulcu bir demokrasi geçtiler ve Japonya'da da aynı şey var. İşte silaha, savaşa akan kaynaklarını toplumun refahına

ve sosyal devlete, sosyal refah toplumuna harcamaya başladılar ve bir refah toplumu oluştu. Bizim de yapmamız gereken şey bu. Çoğulcu bir demokrasi anlayışına dönmek, yaşamı önceleyen, demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü bir yaşama geçmek. Kadın özgürlükçü bir yaşam... Evet, kadın özgürlükçü bir yaşama geçmediğimiz sürece bu anlamda hep total, eksik bir demokrasi yaşayacağız. Ekolojik bir yaşam dediğimiz şeyin ne olduğunu içselleştirsek, o

garo paylan

Çoğulcu bir demokrasi anlayışına dönmek, yaşamı önceleyen, demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü bir yaşama geçmek.

ovalara bina yapmayacağız. Demokratik bir yaşam dediğimizde, çoğulcu bir anlayışla 85 milyon yurttaşın kendi kimliğiyle, kendi inancıyla, kendi varlığıyla bu ülkenin onurlu yurttaşı olduğunu, eşit yurttaşı olduğunu içselleştirmiş olacağız. İşte bunu başarabildiğimiz zaman bir refah toplum olacağız. Huzurumuzu ve refahımızı kaybettiren bir dönem yaşadık, karanlık bir dönem yaşadık. Toplumlar bazen böyle karanlık dönemlerden ders çıkarırlar ve açıkça söyleyeyim, yeni bir aydınlık döneme geçerler 1945 sonrası Avrupa'da olduğu gibi.

Ama tarihten bir örnek vererek bitireyim: Abdülhamit dönemi bir istibdat dönemiymi, çok karanlık dönemdi, baskıcı bir dönemdi, herkese susturuyordu. Yani bu zamanki döneme benzerdi ama oradan çıkış anlamında İttihat ve Terakki Partisi bir öneride bulundu topluma. O dönemki Ermeni siyasi partileriyle işbirliği yaptı Taşnak Hınçak partileriyle, diğer partilerle; daha ittihatçı bir çizgide bir siyaset önerildi. Evet, 1908'de bir devrim yaşandı ve 1 yıl, 2 yıl memlekete bir bahar havası esti ama ardından o tekçilik maalesef ülkeyi yeni karanlıklara sürükledi. Yani Birinci Dünya Savaşı'na soktu, bu ülkedeki bazı parlak farklılıkları tehlike olarak gördü; onlarla uzlaşmak yerine, onların kimliğine saygı duymak yerine onları bir tehlike olarak gördü ve büyük acılar yaşandı. O açıdan makinisti değiştirmek yeterli değil diye söylüyorum. Yani tarihten husumet değil, ders çıkarmak anlamında bunları söylüyorum. Abdülhamit'ten kurtulmak ülkeyi demokrasiye taşımamıştı. Şimdi de taşınması için bu tarihten ders çıkarıp, bu tekçi karanlık anlayıştan çoğulcu bir demokrasiye dönme arayışlarında bulunmalıyız. Ancak o olursa çocuklarını enkaz altında bırakmayan bir ülkeye dönüşebiliriz diyorum. Teşekkür ederim.

ilter turan - Ben teşekkür ederim. Aslında bu tartışma bizi çok yönlü bir geleceğe doğru hazırlamamız için neleri göz önüne almamız gerektiği konusunda da bir uyarı niteliğindedir. Yani bir yandan geçmişte yaptıklarımızın tekrar etmemesini sağlamak mecburiyetindeyiz; ikincisi, mevcut ve Türkiye ile sınırlı olmayan dünyadaki gelişmeler muvacehesinde de geleceğe hazırlanmak mecburiyetindeyiz ve bu takdimlerle bütün bu konuları değerlendirme fırsatı bulduk. Yani şöyle bir endişem vardı; o biraz doğrulandı, biraz doğrulanmadı. O da şu: Deprem etkisi altında olduğumuz için bütün tahlillerimizi depremle de biraz bağlamak gibi bir temayül içerisi de girebiliyoruz. Ama sorunları, yani deprem de benim de açılıştaki dile getirmeye çalıştığım gibi bütün bu güçlükleri bir grafik şekilde sergiledi. Eski bir ifade kullanmama müsaade edilecek olursa, tecessüm ettirdi yani. Fakat bu tecessüm etme yanında, bu olmasaydı da bizim üzerinde düşünmemiz gereken hususlar var. Yani ben birkaç konuya temas etmek istiyorum.

Mesela genellikle geleceğe doğru hazırlandığımız zaman teknoloji alanında meydana gelen gelişmeleri hesaba katarak geleceği tasarlamamız düşünülüyor. Bu teknolojinin bize verdiği büyük potansiyeller var. Fakat bunun yanında siyaset ve demokratik siyaset açısından ortaya çıkardığı korkunç problemleri de görmemiz lazım. Algı yönetimi diye bir olaydan bahsediyoruz mesela. Şimdi şöyle bir şey söyleyeyim size: 1950 yılında bir seçim kampanyası yapıldığı zaman, şüphesiz bir parti başkanının karizmatik kişiliği filan rol oynuyordu ama partinin temsilcileri yerel bazda kendileri kampanya yapmak mecburiyetindeydiler. Şimdi bir lider bütün televizyon kanallarını denetleyerek şeyi ele alabiliyor. Yani sizin halka gitmenize gerek yok. Sadece kaçak sarayda oturarak, bütün televizyonlarla, yani en ücra köşeye kadar uzanan televizyon kanallarıyla öyle şey yapabiliyorsunuz. Ve bu ne yaptı bakın siyasette? Lideri güçlendirip, diğer kadroları liderin eteklerine tutunarak siyasette yükselme fırsatı veren bir durum ortaya çıktı. Mesela böyle bir sorunu görmezlikten gelemeyiz.

Sonra işaret edildi bir konuşmada mesela; Rusya, Amerika seçimlerine karıştı falan. Şimdi, yani herkes herkesin seçimine karışma potansiyeline sahip ve fark etmiyoruz bunu. Bu da teknolojinin getirdiği sorunlardan bir tanesi. Yani teknolojik gelişme ifade etmeye çalıştığım gibi tek adamları yüceltme fırsatlarına fazlasıyla kapı aralıyor. Bunları görmezlikten gelemeyiz. Şüphesiz dile getirildiği gibi kurumsallaşmak, profesyonelleşmek, yani liyakate önem vermek, iktidarın kişiselleştirilmesinden uzak durmamız çok önemli.

Başka bir şey daha var, bunu çeşitli şekillerde dile getirdiler: Bir, farklılaşmaları tabileştirmemiz lazım. Her nedense bizde tekdüzeliği pek düşük olduğumuz için olacak, farklılaşmaları biz rahatsız edici bulan bir toplumuz. Farklılaşmaları, bizi zenginleştiren, güçlendiren değil, bizim bölünmemize, zayıflamamıza yol açan faktörler olarak değerlendirme teamülündeyiz. Bunun mutlaka aşılması lazım. Şunun da bilincinde olmamız lazım: Yani biz genellikle çözümleri hukuk düzeninde değişiklikler yaparak gerçekleştirebileceğimizi sanan insanlarız. Hâlbuki hukuk düzenindeki değişikliklerin arkasında yatan tavır ve inanç değişiklikleri olmadığı sürece siz istediğiniz kuralı koyabilirsiniz. İnsanlar ona ya uymazlar ya da öyle bir yorumlarlar ki, uyduklarını beyan ederler. Uymadılar diyemezsiniz ama istediğiniz sonuç da hasıl olmayabilir.

Konuşmalarda bir husus üzerinde de özellikle Garo durdu, Müslim de biraz durdu; onun üzerinde daha fazla da durmamız lazım zannediyorum. Özellikle kentleşme güçlendiği sürece yerelleşmeye çok daha fazla pay ayırmamız lazım. Yani bizim kendi siyasi geleneğimize baktığımız zaman, iki husus çok belirgin olarak ortaya çıkar. Bunlardan bir tanesi merkezilik, yani merkezin güçlü olması. Fakat bunun da mütemmim cüzü olan bir ikinci husus var; o da yerel veya toplum içerisinde kaynaklanan özerk hareketlenmelere -bunu günümüz ifadesine tercüme edecek olursak sivil toplumun örgütlenmesi de diyebiliriz- karşı büyük bir kuşkuyla yaklaşma var. Bu çok eski bakın. Yani Osmanlı’da kahve bildiğiniz gibi on 16’ncı yüzyılda Kahire aracılığıyla İstanbul’a da geliyor, kahveler açılıyor. Sultan Efendi Hazretleri kahveleri kapatmaya başlıyor. Bir de gerekçe uyduruyor işte mükeyyifat, bilmem günah filan. Esas mesele şu tabii bildiğiniz gibi: Halk bir araya gelirse bu heriflerin ne yapacağı belli olmaz. Esas korku bu... Günümüzde bunu aynı şekilde depremde de gördük biz. Bu şeyi aşmamız lazım ve yönetimde yerelleşmek işte bunun bir parçası. Merkezin keyfi olarak bütün yöneticileri

garo paylan

Çünkü modernleşme, kentleşme, kalabalıklaşmak aynı zamanda çok yönlü farklılaşmak anlamına da geliyor ve bu çok yönlü farklılaşmayı bizim gidermemiz için bu farklılaşmanın barışçıl bir şekilde ifade edilmesine imkân sağlamamız lazım. Kentlerin birbirinden farklı olarak teşkilatlanması, dertlerine çare aramasına da hoşgörülle yaklaşmamız gerekecek.

görevden el çektirmesine mâni olmak, bu teşkilatlanma aracılığıyla birçok yerel ihtiyaca cevap vermek... Çünkü modernleşme, kentleşme, kalabalıklaşmak aynı zamanda çok yönlü farklılaşmak anlamına da geliyor ve bu çok yönlü farklılaşmayı bizim gidermemiz için bu farklılaşmanın barışçıl bir şekilde ifade edilmesine imkân sağlamamız lazım. Kentlerin birbirinden farklı olarak teşkilatlanması, dertlerine çare aramasına da hoşgörülle yaklaşmamız gerekecek. Dolayısıyla gördüğümüz gibi aslında yapılacak iş öyle görüldüğü kadar basit bir sadece yasa değişikliği işi değil, aynı zamanda bir kafa değişikliği işi. Yasaları değiştirmek kolaydır. Hatta biliyorsunuz yok kanun, yap kanun. Ama kafaları değiştirmek pek o kadar kolay değildir. Yani kafaları değişmesi gereken sadece zaman zaman belki hafife alarak baktığımız insanlar değil,

hepimiz; bizlerin de kafasının değişmesi gerektiğini kabul etmemiz gerekiyor.

Evet efendim, katkıda bulunmak isteyen? Buyurun.

salondan - Burada dinlediklerime çok teşekkür ediyorum konuşmacılara, bir Türkiye'nin sistem problemi var. Devletin rasyonel yönetimi konusunda köklü bir çalışmanın yapılması düşünüyorum. Yapılıyor mu diye merak ediyorum.

İkincisi, Türkiye'de hukuk problemi var. Hak, hukuk, adalet eşitlenmiyor; hak güçlüden yana, hukuk güçlüden yana işliyor, güçsüz haksız kalıyor.

Üçüncüsü, makro iktisat konusunda kendim bireysel küçük bir çalışma yaptım. Türkiye'nin bütçe açığı, cari dengesi, borçları sistematik şekilde artarken -ki bunu sanırım Müslim Bey benden daha iyi bilir- işsizliği de arttırıyor. Çok garip bir şekilde ekonominin yönetilmediği bir devlette yaşadığımızın ben bireysel olarak analizini yaptım, diyagramını hazırladım. Ancak Türkiye'de iktidar ne kadar başarısızsa, yalın bir şekilde toplumu anlatamayan muhalefetin de eksik olduğunu düşünüyorum. Saygılarımı sunuyorum.

ilter turan - Teşekkür ederim. Siz düşüncelerinizi ifade ettiniz, bir soru şeklinde değerlendirmiyorum. Buyurun.

ebru kumru - İsmim Ebru Kumru. Benim söylemek istediğim, sormak istediğim şu: 100'üncü yılındaki Türkiye seçimini yapana kadar daha önceki seçimlerinde kavramlarını sağ ve sol üzerinden daha çok kurguladı ve bunun üzerine seçimlerde oy verdi. Ancak artık 100'üncü yılda sizin de söylediğiniz gibi İlder Hocam, hani kafayı değiştirmek lazım dediniz. Kavramlarımızı da belki değiştirmek lazım diye düşünüyorum. Uzlaşma ve sistem kavramlarını daha öncelememiz gerekir diye düşünüyorum. Uzlaşma derken bu önümüzdeki seçimlerde ahlaktan, bilimden, demokrasiden yana olanların uzlaşması -ki uzlaşma çok yüce bir erdem olmamakla birlikte çok gerekli, sorunların çözülmesi için olmazsa olmaz bir kavram olduğu için- ve aynı şekilde sistemi

önce eleme konusu. Çünkü hep kişi bazlı şimdiye kadar konuşuldu, seçimler yapıldı. Tekçiliğe karşı olarak da hep görüyoruz ki konuşmalar "cumhurbaşkanı şu değil de bu olsun" şeklinde yine kişi bazlı konuşmalar ve tercihler üzerine gidiyor. Hatta hani toplum içinde insanlar da "o kişi olursa ben gidip buna oy vermem" ve hatta partiler bile "o kişi aday gösterilirse, o kişiye biz parti olarak oyumuzu veremeyiz" diyebiliyorlar. Ama uzlaşma ve dediğim gibi sistem üzerine her şeyi kurgulanırsa Türkiye kazanacak gibi gözüküyor bana. Sorum da -zaten iki tane seçimimiz var şu anda; Müslim Bey ve Garo Bey- Müslim Bey'e olabilir. Teşekkürler.

ilter turan - Anladığım kadarıyla müsaade ederseniz dostlarımız düşüncelerini ve sorularını yöneltsinler, sonra siz topluca birer tepki verirseniz daha uygun olacak. Buyurun efendim.

salondan - Aslında önce Garo Bey'e... Ben tabii sempatiyle takip etmeye çalışıyorum HDP'nin politikalarını siyasi olarak da aslında ama eksikliğini içimde de hissettim, cevabını da bulamadım. Belki çok iyi takip etmediğim için de olabilir. Siz, yani kaygısı olan, endişesi olanları -ayrılıkçı dediniz, oradan konuşarak söyleyeyim- öbür tarafı ikna etmek için ne çaba yapıyorsunuz? Aslında bunu biraz daha anlatabilirdeniz, bunu bir fırsat görüyorum. Onun için biraz daha öğrenmek isterim.

İkinci sorum da Müslim Bey'e: Ben anladığım kadarıyla İkinci Yüzyıla Çağrı Beyanından, o çalışmalardan bahsettiğiniz için sanırım Kılıçdaroğlu'na da yakın olarak görüyorum, öyle anlıyorum. İkinci Yüzyıla Çağrıdan kasıt, aslında burada konuşmalarda daha çok dile gelen hani zihinsel dönüşüm mü? Onu biraz daha açabilirsiniz diye sormak isterim.

ilter turan - Teşekkürler, sağ olun. Evet, başka sorusu veya katkısı olan var mı?

ahmet coşkun aydın - Öncelikle teşekkür ediyorum, çok kısa sorularım. Ben Ahmet Coşkun Aydın, Müslim Bey'e soracağım: Bu nalbur veya nalbant atanması nasıl bu kadar net, bir imza ile mi oldu? Bunu biraz daha açarak bize anlatır mısınız? Ama asıl sorum şu, buna saygıdeğer hocam da dahil: Bu yaşadığımız acı olaylardan alacağımız dersleri ve önlemleri nasıl takip edeceğiz? Bunun için ne yapılmalı, kime ne görevler düşüyor? Teşekkür ederim.

ilter turan - Teşekkürler. Son bir soru alalım arkada, sonra zaten vaktimiz bitiyor.

sercan gülengül - Sercan Gülengül, Cumhuriyet Gazetesi'nden. Şimdi seçimle beraber yeni bir Türkiye oluşacak dediniz, yeni bir yüzyıl. Ama seçmen ne kadar değişecek? Çünkü yeni Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıldan beri, hatta daha öncesi Meşrutiyet'ten beri insanlar yine bir din düşkünlüğüyle beraber bir irticai meseleler oluşuyor; bir gericiliğe dönmek istiyorlar ve tek yönetim istiyorlar. Bunu nasıl yorumlayacaksınız?

ilter turan - Teşekkür ederiz. Bu suretle tamamladık galiba turumuzu. Bu sefer sizden başlayalım isterseniz, sonra da Müslim Bey'e geçelim. Saatime baktığım sabah takriben bütün düşüncelerinizi acaba 3 dakika içerisinde...

garo paylan - Tabii ki... Bana gelen doğrudan bir sorudan başlayayım. Bu yani bölücülükle ilgili kaygıları olanları ikna etmek için ne yapıyorsunuz? Emin olun şöyle, vaktimizin yüzde 99'unu buna harcıyoruz. Çünkü bir aygıt var, yani bu uzun süredir süren bir aygıt. Bütün talepleri kriminalize etmek isteyen bir aygıtı var biliyorsunuz. Özellikle de bu tek adam rejimi ile daha

etkin bir şekilde çalışıyor. Ve bizim bütün bu çabalarımız, yani biz çoğulcu bir demokrasi istiyoruz. Yani hepimizin kimlikleri onurumuz. Türk'üz, Kürt'üz, Ermeni'yiz, Hristiyan'ız, Alevi'yiz, Sünni'yiz ama her şeyden önce insanız diyoruz ve bu ceberut düzen buna saygı

garo paylan

Biz duygusunu yaratalım; yani farklılıklarımız içinde bir biz duygusu yok, bölünmüş bir toplum var. Emin olun maalesef diyorum hâlâ bu depreme rağmen seçim sonuçları böyle bölünmüş bir toplum olma durumuna doğru götürüyor bizi.

duysun istiyoruz her şeyden önce. Her şeye; dilimiz var, kültürümüz var, inancımız var, tarihimiz var, hikâyemiz var ve ortak bir de hikâyemiz olsun diyoruz. Biz duygusunu yaratalım; yani farklılıklarımız içinde bir biz duygusu yok, bölünmüş bir toplum var. Emin olun maalesef diyorum hâlâ bu depreme rağmen seçim sonuçları böyle bölünmüş bir toplum olma durumuna doğru götürüyor bizi. Yani düşünün bu kadar büyük felaket yaşamışız... İki tarafı da suçluyorum; ben bu anlamda iktidarı başta suçluyorum ama diğer Altılı Masa gerçekliğine de baktığımızda, yani bu kadar dışlayıcı bir siyasete karşı kapsayıcı bir siyaseti ortaya koyabilmiş durumda değiliz. Yani düşünün, Altını Masa içinde tabii ki CHP bu anlamda daha büyük çaba gösteriyor, bunun farkındayız ama bazı partiler var ki: Vay efendim, o olursa biz olmayız. Ya "o olursa" dediğin, sonuç

olarak Türkiye'nin üçüncü büyük siyasi partisinden bahsediyoruz işte. Oy verenlerin ciddi bölümünün bir derdi var. "Ben Kürdüm, bu düzen yüzyıldır bana saygı duymuyor. Yani bu anlamda buna saygı duyan bir anlayış ortada olsun" diyoruz. Yani bu açıdan hem siyaseten hem de matematik olarak -yani geçtim siyasetini- matematik olarak düzeni değiştirmek istiyorsak, kapsayıcı bir anlayışla değiştirelim istiyoruz. Bu konuda da biz elimizden gelen çabayı gösteriyoruz. Şimdi bu Meclis'te ben konuştum, Meclis'te konuştuğum şeyleri her yerde konuşuyorum ama mesela enkazdan sonra benim bir konuşmam çok patladı; imar affına Garo Paylan karşı çıkmış. Niye daha önce bu çok fazla imar affı görüşülürken devrede olmadı. Çünkü siyaset bunun hegemonyasındaydı. Yani yaşamdan yana bir siyaset yapmanın prim yaptığı, çoğulcu bir siyaset yapmanın prim yaptığı bir ülkede yaşayabilirsek, bir şeyleri değiştirebileceğiz. Bunun için bu iktidar evet, tarihin çöp sepetine atılmalı ama bunun alternatifi olan iddianın kapsayıcı olması gerekir. Hâlâ Diyarbakır'daki seçmen bana şunu soruyor: Evet bu iktidar gitmeli diyor. Zaten ona dünden beri hazırız ama "diğeri gelirse ne değişecek benim için" diyor. 90'lı yıllarda yaşadığı Kürt Diyarbakır'da asit kuyularında, faili meçhullerde, şunlarda bunlarda... Yani öyle bir parlamenter rejim olacaksa ben onu da istemiyorum diyor. O açıdan pan zehri anlatmaya çalışıyoruz, bu yönde çaba gösteriyoruz. Ama demek ki bu anlamda bu kriminalize eden aygıtı devreden çıkaramadığımız sürece ve kapsayıcı bir siyaset ortaya koyamadığımız sürece hep biz kendimizi anlatmaya çalışacağız. Yani deniyor ki mesela, HDP ne yapacak arkadaş bu seçimlerde? Biz ne yapacağımızı söyledik. Şimdi "aman aday çıkarmayın, aday çıkarırsanız mahvolunuz." Biz zaten çıkaralım demiyoruz, "ortak bir aday çıkaralım diyoruz" diyoruz ama o taraftan bir el uzatılmıyor diyoruz. Yani bize bir adam atana biz beş adım atacağız ve bu anlamda elimizden gelen çabayı gösteriyoruz. Ama siyasette bir tıkanma var. Gerek dediğim Abdülhamitçi gelenekten gelenlerde zaten demokrasi anlayışı yok ama İttihatçı geleneği de sorgulamamız gerekir böyle ortamlarda. Yani dışlayıcı, ötekini hakir

gören, ikinci sınıf gören, "sen de gel, oyunu ver ama gözükme..." Hani bunu bir düğün metaforuyla anlatalım. Düğüne gidiyoruz ya, "sizi düğüne davet ettik ama siz gelmezseniz iyi olur, altını da bir zarfta gönderin ama üzerine isminiz yazmayın" diyen bir anlayış var karşımızda. Anlatabiliyor muyum? Bu açıdan biz de varız diyoruz, bu varlığımıza saygı gösterin diyoruz. Bu saygı gösterildiği zaman daha kapsayıcı bir anlayışa dönebilmiş olacağız.

Son cümlede şunu söyleyeceğim hocam bitirip. Bakın bu kadar karanlığa rağmen bir şey anlatarak bitireyim. Diyarbakır'da şu anda 600 bin insan evinde yaşamıyor biliyor musunuz? Depremde en az hasar gören, yalnızca 10 bina yıkılmış ama 600 bin insan evinde yaşamıyor. Ama sokakta 1 insanımız bile yok, tek bir insan bile sokakta değil. Nasıl oluyor? Evi sağlam olan herkes köyünde, ilçede, mahallede evini diğerlerine açtı, tanımadığı insanlara dahi açtı. Bizi yaşatan şey budur. Kamu gücü zayıf olduğu için, toplum dayanışmayı bir şekilde öğrenmiş ve bize dayanışma yaşattı. Çünkü Beşiktaş stadyumunda olan o oyuncak ayıların atılmasını hepimiz gözyaşlarıyla izlemiştir eminim. Bizi yaşatan şey budur. İşte buna hak eden bir kamu düzenini kurmamız gerekir. Bu bizdeki olan insani duyguları daha fazla açığa çıkaran, yaşamı esas alan bir kamu düzenini kurmak bizim için esastır. Tarihi bir dönemeçteyiz; bu dönemeçte ya kapsayıcı bir anlayışla buradan çıkacağız ya da bu kayıkçı kavgalarının devam ettiği karanlık dönem, o kuyruğunu kovalayan kedi düzeneğinde yaşamaya devam edeceğiz. Biz bu karanlık düzenden hep beraber çoğulcu, kapsayıcı bir anlayışla çıkalım diyoruz. Bu açıdan ben tekrar hepimizi saygıyla selamlıyorum.

müslim sarı - Evet ben de 3 dakikada anlatmaya çalışayım ama 3 dakikayı biraz aşabilirim.

Şimdi şöyle Biz Türkiye'nin aslında bir geçiş dönemine girdiğine inanıyoruz. Yani 2023 ile başlayacak ve birkaç yıl sürecek bir geçiş dönemi bizim temel stratejimiz, temel senaryomuz biraz bunun üzerine kuruluydu. 2023 yılında bir merkezde iktidar değişimi, 2024'e bir yerelde iktidar değişimi, 2025'te de rejim değişikliği ve 2025'ten sonra da Cumhuriyetin ikinci yüzyılı. Dolayısıyla 2022 yılında da yani seçim öncesinde de bunun parametreleri, temel parametrelerinin olduğu bir yıl olması; işte en çoklaştıracak, oylarımızı en çoklaştıracak ittifak sistemlerini kurmak, uygun bir cumhurbaşkanı adayı üretmek, yol haritaları belirlemek, geçiş dönemlerine ilişkin stratejiler tespit etmek... Bu çalışmalar bu şekilde devam etti. Dolayısıyla bu seçimler evet, toplumun sağ ile toplumun solu ya da ideolojik olarak sağ ve sol arasında bir seçim olmayacak, olmamalı. Siyaset ve toplum bir geçiş dönemi yaşayacak ve bu geçiş döneminde bütün gücümüzü ve enerjimizi bir araya getirebilecek şekilde hareket etme zorunluluğu içindeyiz ve bizi bir araya getiren en önemli şey hiç kuşkusuz ki parlamenter sistem.

müslim sarı

Siyaset ve toplum bir geçiş dönemi yaşayacak ve bu geçiş döneminde bütün gücümüzü ve enerjimizi bir araya getirebilecek şekilde hareket etme zorunluluğu içindeyiz ve bizi bir araya getiren en önemli şey hiç kuşkusuz ki parlamenter sistem.

Elbette parlamenter sistemin içeriği de tartışılabilir. Parlamenter sistem demek, eskiye dönüş demek değil; Türkiye'nin geçmiş dönem tecrübelerinden de yararlanarak, iyileştirerek bir parlamenter sistemi topluma önermek. Ama sağ ve sol arasındaki çelişkiler bitmedi, bitmeyecek, hiçbir zaman da sona

ermeyecek. Ama biz cenazeyi kaldırdıktan sonra, 2025'ten sonra kendi ayrımlarımız üzerinde siyaset yapmaya devam edeceğiz. Fakat şu anda konjonktür bunu gerektiriyor.

Şimdi İkinci Yüzyıla Çağrı Metni, hem bizim 2020 yılı kurultayımızda belirlediğimiz, hem de 3 Aralık'ta kendi vizyon belgemizde cisimleşen bir metin oldu, bir içerik oldu. Ancak bunun için biz bir de vakıf kurduk, İkinci Yüzyıl Enstitüsü Vakfı ve bu vakıfta da bu yönde çalışmalar yürüyor. Bu vakıf da biraz siyaset üstü bir vakıf, yani sadece Cumhuriyet Halk Partisi temsilcileri yok ya da sosyal demokrat dünyada siyaset yapan insanlar yok. Burada liberaller de var, daha sosyalistler de var, daha muhafazakâr olduğunu düşünen arkadaşlar da var, milliyetçi arkadaşlar da var. Yani Cumhuriyet fikrinin kendisi etrafında, paydası etrafında toplanan ve cumhuriyetin içeriği konusunda söz sahibi olmak isteyen bütün siyasal partilerden de temsilciler var. Bu arada TİP'ten de var, HDP'den de arkadaşlar var. Hep beraber biraz homojen değil ama heterojen bir biçimde bu süreci götürmeye çalışıyoruz. Bunun zaman zaman yansımaları da oluyor. Yani içerik tabi Cumhuriyet fikrinin etrafında dönen bir içerik. Zamanım olmadığı için çok fazla ayrıntılarına giremeyeceğim.

müslim sarı

Beni asıl en çok umutlandıran şeylerden biri de seçmen profilindeki değişiklik. Aslında konuşmamın ilk kısmında da bunu biraz anlatmaya çalıştım; ilk defa oy kullanan yeni jenerasyonun tercihleri, politik tercihleri, dünya algıları, yaşam biçimleri, hayata ilişkin bakış açıları bence Türkiye için çok büyük bir fırsat.

Şimdi seçmen nasıl değişiyor? Seçmen değişiyor. Biz sürekli hep aynı sosyolojinin karşısında oy isteyen partiler değiliz aslında. Beni asıl en çok umutlandıran şeylerden biri de seçmen profilindeki değişiklik. Aslında konuşmamın ilk kısmında da bunu biraz anlatmaya çalıştım; ilk defa oy kullanan yeni jenerasyonun tercihleri, politik tercihleri, dünya algıları, yaşam biçimleri, hayata ilişkin bakış açıları bence Türkiye için çok büyük bir fırsat. Çünkü nicedir Türkiye kimlik siyasetinin içine sıkıştırılmaya çalışıldı ve bu kimlik siyaseti üzerinden toplumu bölen anlayışlarla yönetilmeye çalışıldı. İşte Türk'sün, Kürt'sün, Alevi'sin, Sünni'sin, laiksin, muhafazakârsın; kendini buna göre tahkim eden siyasal partiler oldu. Ben önümüzdeki dönem bu genç kuşakların sayıları arttıkça onların

politik tercihleri üzerinden Türk siyasetinin daha rasyonel bir noktada everilebileceğini, daha çok politika konuşabileceğimizi, tercih konuşabileceğimizi, daha çok bilim konuşabileceğimizi böyle bir dönemin Türk siyasetinin önüne geleceğini düşünüyorum. Bunu anlayamayan siyasi yapıların da tasfiye olacağını düşünüyorum; bunu anlayamayan siyasal liderliklerin, siyasal yapılarında tasfiye olacağını düşünüyorum. Böyle bir tsunami geliyor. Yani şu metaforu vermek doğru olur: Bir dalga geliyor ve sörf tahtalarını alıp bu dalganın üzerinde çıkanlar sörf yapacaklar ama bu dalgayı göremeyenler de bu dalganın altında ezilecek, boğulacak diye düşünüyorum.

Bu nalbur ya da nalbant hikayesi gerçekten çok hazin. Şimdi bakın ben 12 yıl bu kurumda görev yaptım. Merkez Bankası başkanları da üçlü kararnameyle atanırdı, Merkez Bankası Para Politikası Kurulu üyeleri de Merkez Bankası başkan yardımcıları da... Genel müdürler geldikten

sonra kurumun içinden tercihler yaparlardı. Ben 12 yıl kurumda görev yaptım ve sadece bir tane kişi -o da çok önemli bir ekonomist olduğu için yurtdışından- banka politikalarına katkı sunsun diye dışarıdan ekonomist olarak getirildi. Ama bütün kadroları bankanın kendi içinden yetiştirdi, kendi kurumsallığı içinde yetiştirdi. Mesela düşünün, hep o örneği veriyorum: Ben 4 tane başkanla çalıştım. Başkanlardan biri Durmuş Yılmaz'dı. Durmuş Yılmaz, AKP döneminde de Türkiye Cumhuriyeti Başkanlığı yaptı, aynı zamanda İYİ Parti'den milletvekili oldu ve o dönem mesela o kurumsal kültür içinde yetişmiş biri olarak AKP'nin bütün baskılarına karşı o kadar direnebildi ki ve kurumu o kadar muhafaza edebildi ki, biz o süreçte çok önemli işler de başardık Merkez Bankası'nda. Ama bu böyle değil artık. Yani Erdem Başçı ile beraber başlayan bir dejenerasyon süreci ve en son yaşadığımız artık Kavcıoğlu'yla beraber biraz önce örneklerini verdiğim süreçleri yaşadık. Çok hazindir; Merkez Bankası'na bugün, Merkez Bankası para politikası yönetecek kalitede insan bulmak son derece azalmıştır. Kurumu İstanbul'a taşıma gayretleri, kurum içindeki birçok yetişmiş elemanın bankadan ayrılmasına, emekli olmasına ya da emekli edilmeye zorlanmasına neden olmuştur ve kurum bugün çok büyük bir kapasite kriziyle karşı karşıyadır. Ben aynı şeyi Bankacılık Düzenleme Denetleme için de Hazine Müsteşarlığı için de Sermaye Piyasası Kurulu için de söyleyebilirim. Türkiye'de bakın 2008'de de bir iktisadi kriz oldu, 2001'de de iktisadi kriz oldu ama bu kurumsal kapasiteler bu krizin yönetilmesinde katkı sağladı, önemli işler yapıldı. Ama bugün Türkiye'nin en büyük problemi kurumsal kapasite krizidir, sorundur ve biz önümüzdeki dönemde tüm bu kurumları yeniden yapılandırma ihtiyacı içindeyiz. O yüzden şeyi söyledim; sadece AKP'nin yarattığı hasarı ortadan kaldırmaya çalışmayacağız, aynı zamanda yeniden yapılanma projesi, devletin toplumu yeniden yapılanma projesini de başlatacağız.

Bir küçük özeleştir... Muhalefet de bütün bu süreçlerden sorumludur. Evet, ben bu eleştiriye katılıyorum, özeleştir yapmak istiyorum burada. Şimdi siyasette itici faktörler kadar çekici faktörler de önemlidir. İtici faktörler, bugün mesela Türkiye'de yeni bir iktidar arayışı var. Yeni bir iktidar arayışı artık çok ciddi bir talebi dönüşmüş durumda. Hatta yeni de değil, 2010'lu yılların ortalarından beri bu var. Dolayısıyla ama çekici faktörler de önemli. Yani itilen bu seçmenin, aynı zamanda muhalefet partilerinin hanesine çekilen seçmen olarak yazılması lazım. Dolayısıyla burada muhalefetin de eksikleri var, eksikleri olmuştur. Bütün muhalefet bakımdan söylüyorum bunu. Ama şunu görmek lazım: Gerçekten objektif koşullar Türkiye'de yeni bir iktidar için hazırdır. Bütün mesele sübjektif koşulların da objektif koşullara uygun hale getirilmesidir. Aynı Karl Marks'ın dediği gibi, "bir yerde devrim yapmak istiyorsanız, nesnel ve öznel koşulları aynı anda orada olmalı." Evet, nesnel koşullar var, öznel koşulları da buna hızlı biçimde uyarlamalıyız.

Son söz: Benim siyasette gördüğüm en önemli şeylerden biri şu oldu: Hani coğrafya kitaplarımızda ortaokulda, lisede görürüz; Türkiye'nin çoğulculuğu anlatılır, 4 mevsim, 7 bölge, farklı farklı şeyler... Gerçekten bunu Türkiye'nin her tarafını dolaşarak gördüm ve Türkiye'nin zenginliğinin de burada olduğunu düşünüyorum. Yani mesela Almanya'da biniyorsunuz Hamburg'dan trene, en aşağı güneye inene kadar bin kilometre yol; aynı insan, aynı iklim, aynı şehir, aynı kültür. Ama Anadolu'da dolaştığınızda, Ardahan'dan dağlara aşır Artvin'e

müslim sarı

Ben Cumhuriyetin ikinci yüzyılından bunu anlıyorum. Yani sadece bir cumhuriyet kavramı değil ama bunun içeriği, bunun içeriğini doldurmak, yeni bir dış politika paradigması, yeni bir ekonomik model, yeni bir toplumsal barış meselesi, yeni bir hukuk düzeni, yeni bir eğitim politikası...

gittiğinizde bambaşka kültür, bambaşka insan, bambaşka coğrafya görüyorsunuz. Akdeniz, Ege, Karadeniz... Anadolu coğrafyası tarihin hiçbir döneminde bu kadar homojen olmamıştı. Biraz kazıdığınızda altını, bu çoğulculuğu görüyorsunuz. Yani öyle bir toplum düşünün ki, öyle bir devlet düşünün ki, Avrupa'da on bin çeşit endemik bitki var ama bunun 4 bin tanesi Anadolu coğrafyasında. Dolayısıyla Türkiye'nin zenginliğidir bu çeşitliliği. Bu zenginliğinin, çeşitliliğinin üzerine, bu çoğulculuğun üzerine çoğulcu bir siyasal yapı inşa etmek bence önümüzde hepimizin, bütün entelijansiyanın görevlerinden biridir, siyasetin görevlerinden biridir. Ben Cumhuriyetin ikinci yüzyılından bunu anlıyorum. Yani sadece bir

cumhuriyet kavramı değil ama bunun içeriği, bunun içeriğini doldurmak, yeni bir dış politika paradigması, yeni bir ekonomik model, yeni bir toplumsal barış meselesi, yeni bir hukuk düzeni, yeni bir eğitim politikası... Yani çoğaltabilirsiniz, bu yeni birlerin hepsini çoğaltabilirsiniz. Hep beraber bunun içini dolduracağız, doldurmalıyız diye düşünüyorum. Ben temkinli iyimserim; koşullar uygun, temkinliyim, yapmamız gerekenler var. Teşekkür ediyorum.

ilter turan - Galiba oturumumuzun sonuna geldik, oturumu tamamlıyoruz. Tamamlamak için müsaade ederseniz ben de iki cümle kurmak istiyorum.

Bir tanesi; toplumlar bedel ödemededen bir şey yapamıyorlar, demokrasiye varamıyorlar. Sadece bir örnekle açıklayayım: Siyasette ifadesini hatta iktidar olmasına müsaade edilmeyen siyasal temayüller, her zaman için adeta mucizevi bir kurtuluş çaresini de bünyelerinde barındırıyorlarmış gibi bir vehimle beslenirler. Nitekim öyle bir daha önce ifade edilmesine imkân bulunmayan siyasi temayül son yıllarda iktidar olunca, hiç de öyle tılsımlı bir tarafı olmadığı ortaya çıktı ve bir daha böyle bir tecrübe yaşanmayacağımızın da teminatını ancak bu bedeli ödeyerek öğrenme fırsatını elde etmiş bulunuyoruz. Bu bir.

İkincisi, sohbet sırasında bir dostumuz soru sorarken uzlaşmadan bahsetti ve uzlaşmanın belki çok yüce bir değer olmamasına rağmen önemine işaret etti. Aslında demokraside uzlaşma kadar yüce bir değer var mı bilmiyorum. Çünkü bakın demokrasi şu demek; çok farklı insanların hepsinin kabul edebileceği bir çözüm üzerinde anlaşmak. Bu herkesin kendi istediklerinden bir kısmını terk etmesi, ondan vazgeçmesi anlamına geliyor, yani uzlaşması anlamına geliyor. Bu çerçevede şunu belirterek sözlerimi tamamlayayım. Önümüzde bir seçim var. Birbirinden çok farklı siyasi temayülleri temsil eden hareketler birlikte bir sonuç elde etmeye çalışıyorlar. Lütfen uzlaşıyorlar, anlaşılıyorlar, benim dediğimi tam olarak yapmıyorlar diye şikâyetçi olmayın ve seçime gidip oyunuzu kullanmayı da lütfen ihmal etmeyin. Efendim, iyi günler.